

CENTAR ZA NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD I STRUČNE
AKTIVNOSTI (NIRSA): CENTAR ZA BOSANSKI, HRVATSKI I
SRPSKI JEZIK I CENTAR ZA STRANE JEZIKE

DRUŠTVO ZA UNAPREĐENJE PRIMIJENJENE
LINGVISTIKE SAALinBiH

KNJIGA SAŽETAKA

Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini

**Univerzitet u Sarajevu –
Filozofski fakultet**

SAALinBiH

The Society for the Advancement of Applied
Linguistics in Bosnia and Herzegovina

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet
Centar za naučnoistraživački rad i stručne aktivnosti (NIRSA)
Centar za bosanski, hrvatski i srpski jezik
Centar za strane jezike
u saradnji sa
Društvom za unapređenje primijenjene lingvistike u Bosni i Hercegovini
(SAALinBiH)

KNJIGA SAŽETAKA

**ANALIZA DISKURSA
I KRITIČKA ANALIZA DISKURSA
U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, 27. i 28. 9. 2024.

Sarajevo, 2024.

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet
Naučni skup
Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini
27. i 28. 9. 2024.
Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini
Knjiga sažetaka

Prvo elektronsko izdanje

Urednice: Alma Čović-Filipović, Elma Durmišević, Amra Mulović, Merima Osmankadić

Lektorica za bosanski, hrvatski i srpski: Elma Durmišević

Lektura i prijevod na engleski: Merima Osmankadić, autori i autorice sažetaka
University of Sarajevo – Faculty of Philosophy

Scientific Conference
Discourse Analysis and Critical Discourse Analysis in Bosnia and Herzegovina
27 and 28 September, 2024
Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Discourse Analysis and Critical Discourse Analysis in Bosnia and Herzegovina
Book of Abstracts

First electronic edition

Editors: Alma Čović-Filipović, Elma Durmišević, Amra Mulović, Merima Osmankadić
Proofreading for Bosnian, Croatian and Serbian: Elma Durmišević
Proofreading and translation for English: Merima Osmankadić, authors of abstracts

Organizacioni odbor/ Organising Committee: Alma Čović-Filipović, Elma Durmišević,
Merima Osmankadić, Amra Mulović

Glavna urednica Redakcije za izdavačku djelatnost Filozofskog fakulteta Univerziteta u
Sarajevu / Editor-in-Chief: prof. dr. Sabina Bakšić

Recenzenti/ Reviewers: prof dr. Strahinja Stepanov, prof. dr. Vojko Gorjanc

Dizajn izdanja i DTP/ Book design and DTP: Narcis Pozderac

Dizajn naslovne strane/ Cover page design: Alma Čović-Filipović

Izdavač/ Publisher:
Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet
University of Sarajevo – Faculty of Philosophy

Za izdavača/ Publisher: prof. dr. Kenan Šljivo

ISBN 978-9926-491-42-0

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod
ID brojem 62761734 / CIP record available in the COBISS system of the National and
University Library of BiH under ID number 62761734

Naučni skup *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini* finansijski je podržalo Federalno
ministarstvo obrazovanja i nauke i Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet.

SADRŽAJ/CONTENT

NAUČNI SKUP ANALIZA DISKURSA I KRITIČKA ANALIZA DISKURSA U BOSNI I HERCEGOVINI	7
PROGRAM NAUČNOG SKUPA ANALIZA DISKURSA I KRITIČKA ANALIZA DISKURSA U BOSNI I HERCEGOVINI	9
PLENARNA IZLAGANJA	15
Snežana Bilbija EVO KAKO JE SVE POČELO THIS IS HOW IT ALL BEGAN	17
Marina Katnić-Bakaršić KRITIČKA DISKURSNA ANALIZA: DOMETI I OGRANIČENJA CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS: SCOPE AND LIMITATIONS	19
Željka Babić PRIMJENA MULTIMODALNE ANALIZE DISKURSA POTPOMOGNUTE KORPUSOM NA MEDIJSKE IZVJEŠTAJE U BiH: STUDIJA SLUČAJA APPLYING CORPUS-ASSISTED MULTIMODAL DISCOURSE ANALYSIS TO B&H NEWS MEDIA REPORTS: A CASE STUDY	23
Sabina Bakšić PRAGMATIČKI PRISTUP ANALIZI DISKURSA A PRAGMATIC APPROACH TO DISCOURSE ANALYSIS	25
Seada Brkan INTENZIFIKACIJA / MITIGACIJA – DISKURZIVNE STRATEGIJE U FUNKCIJI LEGITIMIZACIJE RIMSKE OSVAJAČKE POLITIKE U DJELU <i>HISTORIA ROMANA</i> V. PATERKULA INTENSIFICATION / MITIGATION – DISCURSIVE STRATEGIES IN THE FUNCTION OF LEGITIMIZATION OF THE ROMAN CONQUEST POLICY IN THE WORK <i>HISTORIA ROMANA</i> BY V. PATERCULUS	27

Alma Čović-Filipović ANALIZA DISKURSA O ANEKSIJI BOSNE I HERCEGOVINE – EPISTEMOLOŠKI PRISTUP DISCOURSE ANALYSIS OF THE ANNEXATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA - AN EPISTEMOLOGICAL APPROACH	30
Minka Džanko KOMPARATIVNA ANALIZA RAZGOVORA U INSTITUCIONALNOJ INTERAKCIJI COMPARATIVE CONVERSATION ANALYSIS IN INSTITUTIONAL INTERACTION	33
Nenad Filipović RAZVOD PISMOM U OSMANSKOJ BOSNI: LIST EMINE IZ HLIVNA (1832) DIVORCE BY LETTER IN OTTOMAN BOSNIA: EMINA'S LETTER FROM HLIVNO (1832)	36
Dženana Hajdarpašić PREDSTAVLJANJE PROCESA I PARTICIPANATA U RATNIM IZVJEŠTAVANJIMA U RUSKOM I UKRAJINSKOM MEDIJSKOM DISKURSU REPRESENTATION OF PROCESSES AND PARTICIPANTS IN WAR REPORTS IN RUSSIAN AND UKRAINIAN MEDIA DISCOURSES	39
Azra Hodžić-Čavkić DISKURSNI MARKERI U SARAJEVSKOM KORPUSU SMS PORUKA NA BOSANSKOM JEZIKU DISCOURSE MARKERS IN <i>THE SARAJEVO CORPUS OF SMS MESSAGES IN THE BOSNIAN LANGUAGE</i>	41
Ljerka Jeftić KRITIČKO-ANALITIČKI PRISTUP DISKURSU PROŠIRENJA EVROPSKE UNIJE CRITICAL-ANALYTICAL APPROACH TO THE EUROPEAN UNION ENLARGEMENT DISCOURSE	44
Dijana Jurčić RODNI DISKURS U AMERIČKIM TRAP STIHOVIMA GENDER DISCOURSE IN AMERICAN TRAP LYRICS	47

Adriana Katavić PRENOŠENJE KULTURE I IDEOLOGIJE U PRIJEVODIMA ROMANA O SHERLOCKU HOLMESU TRANSFERRING CULTURE AND IDEOLOGY IN TRANSLATIONS OF SHERLOCK HOLMES NOVELS 49
Amra Mulović ANALIZA ARAPSKOG POLITIČKOG DISKURSA: PREDSJEDNIČKI GOVORI U VRIJEME KRIZE ARABIC POLITICAL DISCOURSE ANALYSIS: PRESIDENTIAL SPEECHES IN TIMES OF CRISIS 53
Sanja Orlandić DISKURSNO-HISTORIJSKI PRISTUP U ANALIZI IDEOLOŠKE REPREZENTACIJE DRUGOG NA PRIMJERU CRNOGORSKIH ŠTAMPANIH MEDIJA 1988–1992. A DISCOURSE-HISTORICAL APPROACH TO ANALYZING THE IDEOLOGICAL REPRESENTATION OF THE OTHER IN MONTENEGRIN PRINT MEDIA (1988–1992) 56
Merima Osmankadić TEORIJA DISKURSNOG PROSTORA I TEORIJA PROKSIMIZACIJE U ANALIZI POLITIČKOG DISKURSA U BOSNI I HERCEGOVINI DISCOURSE SPACE THEORY AND PROXIMIZATION THEORY IN THE ANALYSIS OF POLITICAL DISCOURSE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA 59
Ulvija Tanović SEMANTIČKE OPOZICIJE I SEMANTIČKE IZOTOPIJE U FORMIRANJU DISKURSA O “DOKUMENTU SAFER” ZA REFORMU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA U KANTONU SARAJEVO SEMANTIC OPPOSITIONS AND SEMANTIC ISOTOPIES IN FORMING THE DISCOURSE ON THE “SAFER DOCUMENT” FOR PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION REFORM IN THE SARAJEVO CANTON 62
Mirsad Turanović ULOGA NOVINSKOG DISKURSA U LEGITIMIZIRANJU DISKRIMINACIJE POKRIVENIH STUDENTICA U TURSKOJ: MULTIMODALNA ANALIZA THE ROLE OF NEWSPAPER DISCOURSE IN LEGITIMIZING DISCRIMINATION AGAINST VEILED FEMALE STUDENTS IN TURKEY: A MULTIMODAL ANALYSIS 64

Dajana Zečić STRATIFICIRANJE ISTRAŽIVANJA I REZULTATA U CDA: METODE I VARIJABLE RESEARCH AND RESULT STRATIFICATION IN CDA: METHODS AND VARIABLES 68
PANEL DISKUSIJA DA LI JE ANALIZA DISKURSA/KRITIČKA ANALIZA DISKURSA PRIMIJENJENA LINGVISTIKA? 73
RECENZIJE	
Prof. dr. Strahinja Stepanov RECENZIJA KNJIGE SAŽETAKA SA NAUČNOG SKUPA <i>ANALIZA DISKURSA I KRITIČKA ANALIZA DISKURSA U BOSNI HERCEGOVINI</i> 75
Prof. dr. Vojko Gorjanc RECENZIJA KNJIGE SAŽETAKA NAUČNOG SKUPA <i>ANALIZA DISKURSA I KRITIČKA ANALIZA DISKURSA U BOSNI I HERCEGOVINI</i> 78

NAUČNI SKUP
ANALIZA DISKURSA I KRITIČKA ANALIZA DISKURSA
U BOSNI I HERCEGOVINI

Analiza diskursa i kritička analiza diskursa tokom vremena razvile su se u značajno interdisciplinarno područje istraživanja koje se bavi proučavanjem jezika u njegovom društvenom kontekstu. Kao društveno angažirane naučne discipline, analiza diskursa i kritička analiza diskursa nisu samo naučni pristupi istraživanju jezika i komunikacije, već i oblik društvenog angažiranja i kritike društvenih praksi. U bosanskohercegovačkim filologijama su se analiza diskursa i kritička analiza diskursa afirmirale kao naučne i nastavne discipline. Brojne nastavnice i nastavnici te naučnice i naučnici na bosanskohercegovačkim univerzitetima posvećuju se istraživanju i podučavanju analize diskursa i kritičke analize diskursa, prenoseći tako mladim ljudima vještinu analitičkog pogleda na jezičke prakse, omogućavajući im da kritički razmišljaju o “datostima” svijeta koji ih okružuje.

Naučni skup **Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 27. i 28. 9. 2024)** ima cilj, prije svega, okupiti sve lingvistice i lingviste koje/koji se bave ovom oblašću, kako bismo zajedno odgovorili na sljedeća pitanja:

- Šta se podrazumijeva pod analizom diskursa i kritičkom analizom diskursa u pojedinačnim filologijama?
- Koje su sličnosti i razlike u polazištima i pristupima analize diskursa i kritičke analize diskursa u različitim filologijama (osnovni postulati, razgraničenja od susjednih grana lingvistike, pitanje kritičnosti vs. deskriptivnosti, razvojni put u procesu etabliranja u različitim filologijama)?
- Koji su ključni teorijski koncepti i kakav je odnos prema interdisciplinarnosti?
- Koje su nove perspektive u analizi diskursa i kritičkoj analizi diskursa?

Pored teoretskih, želimo zajedno razmotriti i pitanja koja se postavljaju u empiriji – pitanja kriterija i standarda pri izradi korpusa; pitanja metoda istraživanja i kategorija analize primjenjivih u analizi diskursa i kako ih odabrati. Konačno, želimo diskutirati o odnosu kvalitativnog i kvantitativnog pristupa analizi.

Ovaj naučni skup ima i funkciju platforme na kojoj naučnice i naučnici mogu predstaviti svoja dosadašnja istraživanja u oblasti analize diskursa i kritičke analize diskursa, kao i podstaći daljnji razvoj i jačanje diskursnolingvističkih i kritičkodiskursnih istraživanja. Konačno, skup ima i nastavno-pedagoški cilj, a to je razmjena iskustava, jačanje i daljnje etabliranje analize diskursa i kritičke analize diskursa kao nastavnih sadržaja i/ili predmeta u univerzitetskoj nastavi u našoj zemlji.

Sarajevo, 27. i 28. 9. 2024.

Organizacioni odbor Naučnog skupa

**PROGRAM NAUČNOG SKUPA ANALIZA DISKURSA I KRITIČKA
ANALIZA DISKURSA U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, 27. i 28. 9. 2024.

PRVI DAN (27. 9. 2024)

9.30-10.00 **Registracija učesnica i učesnika Skupa**

10.00-10.15 **OTVARANJE SKUPA**

Doc. dr. **Minka Džanko**, prodekanesa za naučnoistraživački rad i međunarodnu akademsku saradnju i izdavaštvo Univerziteta u Sarajevu – Filozofskog fakulteta

Doc. dr. **Elma Durmišević**, voditeljica Centra za bosanski, hrvatski i srpski jezik (NIRSA) Univerziteta u Sarajevu – Filozofskog fakulteta

Prof. dr. **Larisa Kasumagić-Kafedžić**, potpredsjednica Društva za unapređenje primijenjene lingvistike u Bosni i Hercegovini (SAALinBiH)

Prof. dr. **Alma Čović-Filipović**, voditeljica Centra za strane jezike (NIRSA) i predsjednica Organizacionog odbora

PLENARNA IZLAGANJA

Moderatorica: Merima Osmankadić

10.15-10.30 Prof. dr. **Snežana Bilbija** (Univerzitet u Sarajevu)

Evo kako je sve počelo

10.30-11.15 Akad. prof. dr. **Marina Katnić-Bakaršić** (Univerzitet u Sarajevu)

Kritička diskursna analiza: dometi i ograničenja

11.15-11.30 Diskusija

11.30-12.00 Pauza

PRVA SESIJA

Moderatorica: Alma Čović-Filipović

12.00-12.15 **Ljerka Jeftić** (Univerzitet u Istočnom Sarajevu)

Kritičko-analitički pristup diskursu proširenja Evropske unije

12.15-12.30 **Dijana Jurčić** (Sveučilište u Mostaru)

Rodni diskurs u američkim trap stihovima

12.30-12.45 **Adriana Katavić** (Univerzitet u Sarajevu)
Prenošenje kulture i ideologije u prijevodima romana o Sherlocku Holmesu

12.45-13.00 **Ulvija Tanović** (Univerzitet u Sarajevu)
Semantičke opozicije i semantičke izotopije u formiranju diskursa o "dokumentu SAFER" za reformu osnovnog i srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevo

13.00-13.15 Diskusija

13.15-14.30 **Zajednički ručak za učesnice i učesnike Skupa**

DRUGA SESIJA

Moderatorica: Sabina Bakšić

14.30-14.45 **Željka Babić** (Univerzitet u Banjoj Luci)
Primjena multimodalne analize diskursa potpomognute korpusom na medijske izvještaje u BiH: studija slučaja

14.45-15.00 **Mirsad Turanović** (Univerzitet u Sarajevu)
Uloga novinskog diskursa u legitimiziranju diskriminacije pokrivenih studentica u Turskoj: multimodalna analiza

15.15-15.30 **Dženana Hajdarpašić** (Univerzitet u Sarajevu)
Predstavljanje procesa i participanata u ratnim izvještavanjima u ruskom i ukrajinskom medijskom diskursu

15.30-15.45 **Dajana Zečić** (Univerzitet u Sarajevu)
Stratificiranje istraživanja i rezultata u CDA: metode i varijable

15.45-16.00 Diskusija

TREĆA SESIJA

Moderatorica: Željka Babić

16.00-16.15 **Merima Osmankadić** (Univerzitet u Sarajevu)
Teorija diskursnog prostora i teorija proksimizacije u analizi političkog diskursa u Bosni i Hercegovini

16.15-16.30 **Alma Čović-Filipović** (Univerzitet u Sarajevu)
Analiza diskursa o aneksiji Bosne i Hercegovine – epistemološki pristup

16.30-16.45 **Amra Mulović** (Univerzitet u Sarajevu)
Analiza arapskog političkog diskursa: predsjednički govori u vrijeme krize

16.45-17.00 Diskusija

DRUGI DAN (28. 9. 2024)

	PRVA SESIJA Moderatorica: Elma Durmišavić
10.00-10.15	Sabina Bakšić (Univerzitet u Sarajevu) <i>Pragmatički pristup analizi diskursa</i>
10.15-10.30	Azra Hodžić-Čavkić (Univerzitet u Sarajevu) <i>Diskursni markeri u Sarajevskom korpusu SMS poruka na bosanskom jeziku</i>
10.30-10.45	Minka Džanko (Univerzitet u Sarajevu) <i>Komparativna analiza razgovora u institucionalnoj interakciji</i>
10.45-11.00	Diskusija
11.00-11.30	Pauza
	DRUGA SESIJA Moderatorica: Amra Mulović
11.30-11.45	Seada Brkan (Univerzitet u Sarajevu) <i>Intenzifikacija/mitigacija – diskurzivne strategije u funkciji legitimizacije rimske osvajačke politike u djelu Historia Romana V. Paterkula</i>
11.45-12.00	Nenad Filipović (Univerzitet u Sarajevu) <i>Razvod pismom u osmanskoj Bosni: List Emine iz Hlivna (1832)</i>
12.00-12.15	Sanja Orlandić (Univerzitet u Sarajevu) <i>Diskursno-historijski pristup u analizi ideološke reprezentacije Drugog na primjeru crnogorskih štampanih medija 1988–1992.</i>
12.15-12.30	Diskusija
12.30-14.30	Pauza za ručak
14.30-15.30	PANEL DISKUSIJA <i>Da li je analiza diskursa i kritička analiza diskursa primijenjena lingvistika?</i> Merima Osmankadić (Univerzitet u Sarajevu) Ljerkica Jeftić (Univerzitet u Istočnom Sarajevu) Moderatorica: Alma Čović-Filipović
15.30-15.45	ZATVARANJE SKUPA: Rasprava, završni razgovor i zaključci.

**KNJIGA SAŽETAKA NAUČNOG SKUPA
ANALIZA DISKURSA I KRITIČKA ANALIZA DISKURSA
U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, 27. i 28. 9. 2024.

PLENARNA IZLAGANJA

Snežana Bilbija, redovna profesorica Odsjeka za anglistiku Univerziteta u Sarajevu – Filozofskog fakulteta u penziji, doktorica lingvističkih nauka. Mentorica je 12 doktorskih disertacija i 19 magistarskih teza te autorica više naučnih knjiga i radova, od kojih su najznačajniji *Pronominalni anaforički procesi u engleskom jeziku* (1990), *Introducing Semantics* (2000), “Evropski engleski u evropskom protektoratu” (2002), “Pragmatic Analysis of Some of the Billboard Messages – Communicated to the Citizens of Sarajevo by the International Community in Bosnia-Herzegovina” (2004), “Linguistic and Pragmatic Properties of the Discourse of the High Representative in the Republic of Bosnia and Herzegovina” (2005), “Pragmatic Interpretations of Socio-Political Discourse in Post-Dayton Bosnia” (2006), “Politika u jeziku: rečeno i neiskazano” (2007), “What Will the OHR Discourse Be Remembered By?” (2009), “Linguistic Crafting of the Current World Economic Crisis” (2011), “The Pragmatic Role of Vague Meanings in the EU Discourse” (2011), “Lingvističko tkanje ulaska u Evropsku uniju” (2011), “Contrastive Analysis of Accusing and Defending in English and Bosnian/Croatian/Serbian Public Discourse” (2012), “The High Representative’s Discourse on Minority Rights in Bosnia and Herzegovina and its Representation in the National Print Media” (u koautorstvu s M. Osmankadić) (2016).

Marina Katnić-Bakaršić, redovna je profesorica Odsjeka za slavenske jezike i književnosti i Odsjeka za komparativnu književnost i informacijske znanosti Univerziteta u Sarajevu – Filozofskog fakulteta, doktorica lingvističkih nauka, dopisna članica Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Bila je voditeljica Postdiplomskog studija iz lingvistike na Filozofskom fakultetu u Sarajevu i prva voditeljica Doktorskog studija iz lingvistike na istom fakultetu. Autorica je preko sto sedamdeset naučnih i stručnih radova, prijevoda i prikaza iz stilistike, kritičke analize diskursa, semiotike, pragmalingvistike, feminističke teorije jezika. Najvažnije naučne knjige: *Gradacija: od figure do jezičke kategorije* (1996, 2018), *Stilistika* (1999, 2001, 2007), *Lingvistička stilistika* (1999/2000), *Stilistika dramskog diskursa* (2003, 2013), *Stilističke skice* (2006), *Suvremena tumačenja književnosti* (2006, u koautorstvu sa Hanifom Kapidžić-Osmanagić, Zdenkom Lešićem i Tvrtkom Kulenovićem), *Između diskursa moći i moći diskursa* (2012), *Stil, kultura, semiotika* (2019). Dobitnica je nekoliko nagrada, od kojih je posebno značajna međunarodna nagrada “Grozdanin kikut” za dramski odgoj.

Snežana Bilbija
Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

EVO KAKO JE SVE POČELO

Sažetak: U ovoj prezentaciji osvrnuću se na to kako sam ja otkrila kritičku analizu diskursa i kako su njene metode oblikovale moja istraživanja i razmišljanja. U oblast kritičke analize diskursa ušla sam sasvim slučajno oko 2003. godine. Sjećam se da je bila izborna godina i sjećam se da sam vidjela po cijelom Sarajevu iste ogromne bilborde. Na njima je predstavljena vrlo realistično jedna sretna porodica: majka, otac i sin. Dječak je izgledao kao da ima dvanaest godina i prikazan je da grli svoje roditelje. Jasno je da je ova scena namijenjena da udara u srce pravih roditelja u stvarnom životu. Ispod ove zašećerene porodične scene pojavljivala se sljedeća poruka: “Vodi roditelje na glasanje.” Ovaj poster na bilbordu stvorio je Ured Visokog predstavnika kako bi naveo bosanske građane da iskoriste svoje pravo glasanja. Zatekavši sebe kako me zabavila i pomalo zbunila ova poruka, počela sam da razmišljam i o ostalim slučajevima u kojima nam se OHR obraćao na tako paternalistički način. Od tog trenutka, pa nadalje, počela sam da pratim ovakav obrazac izvještaja za štampu koje je OHR objavljivao da bi sebe građanima BiH predstavio kao jedinog vodiča u njihovom sadašnjem i, čak, i boljem budućem životu. Tako je ovo postao fokus mog istraživanja u dekadi koja je uslijedila.

Ključne riječi: kritička analiza diskursa; Ured Visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini; predstavljanje; saopštenja za štampu.

THIS IS HOW IT ALL BEGAN

Abstract: In this presentation I will reflect on my own discovery of the field of Critical Discourse Analysis and the ways in which its methods have shaped my research and thinking. I entered the field of Critical Discourse Analysis in a happenstance way around 2003. I remember that it was election season, and that I kept seeing the same huge billboard all over Sarajevo. It represented very realistically a happy family: a mother, father and son. The boy looked to be about twelve years old. The son was shown to be embracing his parents. Clearly, this scene was designed to pull on the

heartstrings of actual parents. Below this saccharine and aspirational family scene appeared the following message: “Take your Parents to the Voting Booth.” This poster had been issued by the Office of High Representative as an injunction to Bosnian citizens to exercise their right to vote. After finding myself simultaneously amused and bemused by the infantilizing framework in which the OHR had decided to couch its political message, I started to think about all the other instances in which OHR had addressed us in this paternalistic manner. From then onwards, I started actively tracking this pattern in the OHR’s press releases and decided to write about the narratives and tropes that it kept marshalling to present itself to BiH citizens as the ultimate guide for their present and even better future lives. This would become the focus of my research in the decade that followed.

Key words: Critical Discourse Analysis; Office of the High Representative in Bosnia and Herzegovina; representation; press releases.

Marina Katnić-Bakaršić
Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

KRITIČKA DISKURSNA ANALIZA: DOMETI I OGRANIČENJA

Sažetak: Povećano zanimanje za CDA u Bosni i Hercegovini rezultira i doktorskim disertacijama i radovima i knjigama iz te oblasti, kao i uvođenjem predmeta na doktorskim studijama, što zahtijeva i dobro poznavanje različitih pristupa u okviru CDA i kritički osvrt iznutra na samu disciplinu. U radu se stoga daje pregled ključnih postulata kritičke diskursne analize (CDA) i različitih pristupa ovoj disciplini (posebno sociokulturnog, sociokognitivnog i historijskog) u radovima njenih najznačajnijih predstavnika. Ukazuje se na međusobne veze odnosa moći, manipulacije, ideologije i diskursa. Pokazuje se utjecaj ove discipline na kritičku stilistiku. Posebno se razmatraju ograničenja CDA i problemi s kojima se ona suočava, te se sugerira potencijalno redefiniranje nekih njenih ciljeva i način prevazilaženja određenih slabosti.

Ključne riječi: kritička diskursna analiza; moć; ideologija; interdisciplinarnost / transdisciplinarnost; kritička stilistika.

CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS: SCOPE AND LIMITATIONS

Abstract: The increasing interest in CDA in Bosnia and Herzegovina has resulted in quite a few Ph. D. theses, papers and books, as well as in introducing CDA as a Ph. D. Course. All that requires good knowledge of different approaches within CDA and critical insider analysis of the discipline. The paper provides an overview of the key postulates of the critical discourse analysis (CDA) and some influential approaches to this discipline (namely, socio-cultural, socio-cognitive and discourse-historical) in the works by its leading authors. Interrelations between power, ideology and discourse are discussed. The influence of CDA on critical stylistics is reviewed as well. Limitations of CDA and problems it faces are also explored, taking into account that some goals of the discipline tend to be utopian and should therefore be redefined.

Key words: critical discourse analysis; power; ideology; interdisciplinarity / transdisciplinarity; critical stylistics.

Literatura:

Fairclough, N. (2001) *Language and Power*. Drugo izdanje. Harlow: Pearson Education Ltd.

Jeffries, L. (2009) *Critical Stylistics: the Power of English*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Katnić-Bakaršić, M. (2012) *Između diskursa moći i moći diskursa*. Zagreb: ZORO.

van Dijk, T. (2008) *Discourse and Power*. Palgrave Macmillan.

Weiss, G. i R. Wodak (ur.) (2007) *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity*. Palgrave Macmillan.

Naučni skup
Analiza diskursa i kritička analiza diskursa
u Bosni i Hercegovini

Sarajevo, 27. i 28. 9. 2024.

Željka Babić

Univerzitet u Banjoj Luci

PRIMJENA MULTIMODALNE ANALIZE DISKURSA POTPOMOŽNUTE KORPUSOM NA MEDIJSKE IZVJEŠTAJE U BiH: STUDIJA SLUČAJA

Sažetak: Prožimajuća društvena podjela u Bosni i Hercegovini (BiH) neprestano je prisutna u medijskom izvještavanju, čak i u kontekstu koji se odnosi na izvještavanje o visokim državnim zvaničnicima. Ova studija bavi se različitim oblicima uticaja koji prožimaju medijsko izvještavanje o događajima te ličnu i partijsku kontrolu sadržaja koja je prodrila i u novine. Ova promjena pretvorila je novine iz pouzdanih izvora informacija u platforme za komentare čitalaca. U prezentaciji će biti analizirani tekstovi o posjeti Milorada Dodika, predsjednika bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska, Rusiji 2024. godine, odnosno kako su detalji o posjeti prenijeti u bosanskohercegovačkog štampi, te kako su ih (pro)komentarisali čitaoci. Analiza će biti usmjerena na istraživanje “novinskih vrijednosti” (NV) (Bell 1991; 1995; Capple, Huan i Bednarek 2020) i komentara čitalaca sistematizovanih prema pripadnosti analiziranoj NV. Istraživački aparat uključivaće multimodalnu analizu diskursa potpomognutu korpusom (CAMDA), kako bi se pružio uvid i u tekst vijesti i fotografije vijesti. Preliminarna hipoteza ukazuje na to da bosanskohercegovačka javnost ne vjeruje novinskim izvještajima, kao i da ona otvoreno pokazuje vlastito nezadovoljstvo objavljenim izvještajima bez obzira na sadržaj vijesti. Štaviše, nezadovoljstvo usmjerava na lične ili partijski zasnovane vrste izvještavanja, bez obzira na sadržaj koji se proizvodi, čak i ako su prisutne jasno izražene lične simpatije ili animoziteti usmjereni prema temi sadržaja.

Ključne riječi: novinske vrijednosti; bosanskohercegovačke dnevne novine; novinski izvještaji; multimodalna analiza diskursa potpomognuta korpusom (CAMDA); vrijednost vijesti.

APPLYING CORPUS-ASSISTED MULTIMODAL DISCOURSE ANALYSIS TO B&H NEWS MEDIA REPORTS: A CASE STUDY

Abstract: The pervasive societal division in Bosnia and Herzegovina (B&H) is constantly present in media coverage, even in the context of high-ranking government officials. This study delves into the various forms of influence that permeate radio and television coverage and the personal and partisan control that has seeped into newspapers. This shift has transformed newspapers from reliable sources of information to platforms for readers' comments. The presentation will analyse articles about the visit of Milorad Dodik, the President of the B&H entity, the Republic of Srpska, to Russia in 2024 and how the visit was reported in the B&H press and commented on by the readers. The articles are to be valued with the aid of Bell's (1991; 1995) and Caple, Huan & Bednarek's (2020) "news values (NV)" and readers' comments summarised per the impact of the analysed NV. The research apparatus will include the Corpus-Assisted Multimodal Discourse Analysis (CAMDA) to provide insight into news text and news photography. The preliminary hypothesis argues that the B&H general public is not confident in news reports and will openly show dissatisfaction with the reports produced regardless of the news content. Moreover, the dissatisfaction will be aimed at personal/partisan types of reporting, regardless of the content produced.

Key words: news values; B&H newspapers; news reports; Corpus-Assisted Multimodal Discourse Analysis (CAMDA); newsworthiness.

Literatura:

- Bell, A. (1991) *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.
- Bell, A. (1995) 'News Time', *Time & Society*, 4 (3), str. 305–328.
- Bednarek, M. i H. Caple (2017) *The Discourse of News Values: How News Organizations Create Newsworthiness*. New York: Oxford University Press.
- Caple, H. (2018) 'Analysing the multimodal text'. U: Taylor, C. i A. Marchi (ur.) *Corpus Approaches to Discourse*. London-New York: Routledge, str. 85–109.
- Caple, H., C. Huan i M. Bednarek (2020) *Multimodal Analysis Across Cultures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mast, J. i M. Temmerman (2021) 'What's (the) news? Reassessing "news values" as a concept and methodology in the digital age', *Journalism Studies*, 22 (6), str. 689–701.

Sabina Bakšić

Univerzitet u Sarajevu

PRAGMATIČKI PRISTUP ANALIZI DISKURSA

Sažetak: Pragmatika u najširem smislu izučava jezičku komunikaciju u kontekstu, izbore koje korisnici jezika prave, kao i proces stvaranja značenja u socijalnoj interakciji. Tako se i kroz pragmatički pristup mogu osvijetliti neke pojave diskursa moći, kao i manipulacije jezikom. Prije svega, to se odnosi na neublažavanje činova koji mogu ugroziti obraz sagovornika, odnosno na korištenje nemodificirane direktnosti koja, prema modelu učtivosti Penelope Brown i Stephena C. Levinsona, samo u određenim kontekstima predstavlja strategiju učtivosti, dok u nekim drugim ukazuje na diskurs moći. S druge strane, kroz teoriju govornih činova, pogotovo njihovu indirektnu realizaciju može se pratiti i manipulacija jezikom. Tako se jedan govorni čin (naprimjer, direktiv) može indirektno realizirati upotrebom nekog drugog govornog čina (naprimjer, ekspresiva).

Ključne riječi: pragmatika; analiza diskursa; strategije učtivosti; govorni činovi.

A PRAGMATIC APPROACH TO DISCOURSE ANALYSIS

Abstract: In the broadest sense, pragmatics is the study of linguistic communication in context, the choices users of language make and the process of meaning-making in social interaction. Thus, through a pragmatic approach, certain phenomena of discourse of power and language manipulation can be illuminated. Primarily, this relates to the lack of mitigation in face threatening acts, i.e. the use of bald on record strategy, which according to Penelope Brown and Stephen C. Levinson's model, only in certain context constitutes a politeness strategy, while in other circumstances it indicates a discourse of power. On the other hand, through Speech act theory, especially their indirect realization, language manipulation can also be traced. Thus a speech act (for example a directive) can be indirectly realized by using another speech act (for example, an expressive).

Key words: Pragmatics; Discourse analysis; Politeness strategies; Speech acts.

Literatura:

- Austin, J. L. (1962) *How to Do Things with Words*. London: Oxford University Press.
- Brown, P. i S. C. Levinson (1987) *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Drugo izdanje, Cambridge: Cambridge University Press
- Leech, G. (1983) *The Principles of Pragmatics*. London and New York: Longman.
- Levinson, C. S. (2000) *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searl, J. (1991) *Govorni činovi*. Beograd: Nolit.
- Watts, J. R. (2003) *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.

Seada Brkan

Univerzitet u Sarajevu

INTENZIFIKACIJA / MITIGACIJA – DISKURZIVNE STRATEGIJE U FUNKCIJI LEGITIMIZACIJE RIMSKE OSVAJAČKE POLITIKE U DJELU *HISTORIA ROMANA* V. PATERKULA

Sažetak: Predmet ovog istraživanja je analiza efekta diskurzivnih strategija intenzifikacije i mitigacije na čitateljevu percepciju rimske osvajačke politike na temelju djela *Rimska historija* Veleja Paterkula. U namjeri da legitimizira ekspanziju i dominaciju rimskoga naroda, autor spontano koristi dvije spomenute strategije te nesvjesno ukazuje na društvenu funkciju jezika, tj. na diskurs kao vid društvene prakse, kao i na povezanost diskursa, ideologije, moći i dominacije, čime ćemo se u ovome radu baviti. Pokoravanje pobunjenih naroda i osiguravanje rimskih granica opravdava nužnošću očuvanja rimskih tradicionalnih vrijednosti. Disciplina, pobožnost i pravednost predstavljaju se kao načela koja su Rimu donijela ugled i moć; rimski vladari i vojskovođe stavljaju se u ulogu zaštitnika ovih vrednota, kao i rimske moći i stabilnosti. Pri tome njegov diskurs odražava snažne ideološke polarizacije u kojima je *rimsko* uvijek dominantno i moćnije, dok je *tude*, opet, vulgarno, barbarsko, prijeteće i neprihvatljivo. Intenzifikacija gotovo uvijek prati veličanje *rimskog* i unižavanje *tudeg*, dok je, s druge strane, mitigacija prisutna kod prigušivanja rimskih poraza i nedjela i priznavanja nadmoćnosti i pozitivnih strana *drugih*. Autor pri tome često poseže za toposima, kolektivnom agentivnošću, hvalospjevima, historijskim usporedbama, čak i bročanim, ideološkim argumentima i sl. Shodno tome, članak će ukazati i na ulogu historioografa u oblikovanju narativa o rimskoj osvajačkoj politici.

Ključne riječi: intenzifikacija; mitigacija; legitimizacija; osvajačka politika; ideologija.

INTENSIFICATION / MITIGATION – DISCURSIVE STRATEGIES IN THE FUNCTION OF LEGITIMIZATION OF THE ROMAN CONQUEST POLICY IN THE WORK *HISTORIA ROMANA* BY V. PATERCULUS

Abstract: Discursive strategies of intensification and mitigation were proposed by linguist R. Wodak within the discourse-historical approach. They most often appear

as accompanying other discursive strategies and their presence strengthens or mitigates their effect. The subject of this research is the analysis of their application in Velleius Paterculus' work Roman History. In an attempt to legitimize the expansion and domination of the Roman people, the author spontaneously uses these two strategies and unconsciously points to the social function of language, i.e. discourse as a form of social practice, as well as the connection between discourse, ideology, power and domination, which we will deal with in this paper. The subjugation of rebellious peoples and securing of Roman borders is justified by the necessity of preserving Roman traditional values. Discipline, piety and justice are presented as principles that brought Rome reputation and power; the Roman rulers and military leaders are placed in the role of protectors of these values as well as the Roman power and stability; therefore, everything they do is justified because it is done for a higher purpose. In doing so, the author's discourse reflects strong ideological polarizations in which the Roman is always dominant and more powerful, while the foreign is, again, vulgar, barbaric, threatening and unacceptable. Intensification almost always accompanies the glorification of the Roman and the belittling of the foreign, while on the other hand mitigation is present in downplaying Roman defeats and misdeeds as well as acknowledging the superiority and positive aspects of others. The author often resorts to topoi, collective agency, panegyrics, historical comparisons, even numerical and ideological arguments, etc. Accordingly, the presentation will point out the role of the historiographer in shaping the narrative of Roman conquest policy as well as the effects of the mentioned discursive strategies on the reader's perception of such policy.

Key words: intensification; mitigation; legitimization; conquest policy; ideology.

Literatura:

- Reisigl, M. (2017) 'The Discourse-Historical Approach'. U: *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*. London: Routledge.
- Reisigl, M. i R. Wodak (2009) 'The Discourse-Historical Approach'. U: Wodak, R. i M. Meyer (ur.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. Drugo izdanje. London: SAGE Publications.
- Reisigl, M. i R. Wodak (2016) 'The Discourse-Historical Approach'. U: Wodak, R. i M. Meyer (ur.) *Methods of Critical Discourse Studies*. Treće izdanje. London: SAGE Publications.
- Schiffrin, D. (1994) *Approaches to Discourse: Language as Social Interaction*. Oxford: Blackwell.
- Schiffrin, D. (1996) 'Narrative as Self-Portrait: Sociolinguistic Constructions of Identity'. *Language and Society*, 25 (2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Schiffrin, D. (2006) 'Discourse'. U: Fasold, R. i J. Connor-Linton (ur.) *An Introduction to Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Schiffrin, D. i Y. Maschler (2015) 'Discourse Markers. Language, Meaning and Context'. U: Tannen, D., H. E. Hamilton i D. Schiffrin (ur.) *The Handbook of Discourse Analysis*. Drugo izdanje. Wiley – Blackwell.
- Schiffrin, D., A. de Fina. i A. Nylund (2010) (ur.) *Telling Stories: Language, Narrative, and Social Life*. Georgetown University Press.
- van Dijk, T. A. (1989) 'Social Congition and Discourse'. U: Giles, H. i P. Robinson (ur.) *Handbook of social psychology and language*. Chichester: Wiley.
- van Dijk, T. A. (1993) *Elite Discourse and Racism*. Newbury Park: Sage.
- van Dijk, T. A. (1993) 'Principles of Critical Discourse Analysis', *Discours & Society*, 4 (2). London: Sage.
- van Dijk, T. A. (1993) 'Stories and Racism'. U: Mumby, D. K. (ur.) *Narrative and Social Control: Critical Perspectives*. Thousand Oaks / London: Sage.
- van Dijk, T. A. (2003) *Ideology and discourse*. Barcelona: Ariel.
- van Dijk, T. A. (2006) *Politics, Ideology and Discourse*. U: Brown, K. (ur.) *Encyclopedia of Language & Linguistics*.
- van Dijk, T. A. (2006a) 'Discourse and manipulation', *Discourse & Society*, 17 (3). London: Sage.
- van Dijk, T. A. (2006b) 'Discourse, context and cognition', *Discourse Studies*, 8 (1).
- van Dijk, T. A. (2007) *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies, A Multidisciplinary Introduction*, 2. London, New Delhi, Singapore: Sage.
- van Dijk, T. A. (2008) *Discourse, Knowledge, Power and Politics: Towards Critical Epistemic Discourse Analysis*. Hertfordshire: Lecture CADAAD.
- van Dijk, T. A. (2008a) *Discourse and Context: A Socio-Cognitive Approach*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- van Dijk, T. A. (2008b) *Discourse and Power*. Houndmills, UK: Palgrave Macmillan.
- van Dijk, T. A. (2009) 'Critical discourse studies: A sociocognitive approach'. U: Wodak, R. i M. Meyer (ur.) *Methods of critical discourse analysis*. London: Sage.
- Wodak, R. i M. Meyer (2009) *Methods of Critical Discourse Analysis*. Drugo izdanje. London: Sage.
- Wodak, R. i M. Meyer (2016) *Methods of Critical Discourse Studies*. Treće izdanje. London: Sage.
- Wodak, R., R. de Cillia, M. Reisigl i K. Liebhart (1999/2009) *The discursive construction of national identity*. 1. i 2. izdanje. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Alma Čović-Filipović
Univerzitet u Sarajevu

ANALIZA DISKURSA O ANEKSIJI BOSNE I HERCEGOVINE – EPISTEMOLOŠKI PRISTUP

Sažetak: U radu se na primjeru empiričkog istraživanja diskursa o aneksiji Bosne i Hercegovine predstavlja varijanta analize diskursa koja se razvila unutar germanističke lingvistike te se razmatraju neka pitanja u vezi sa njenim teorijskim polazištima, kriterijima za sastavljanje korpusa te metodologijom. Naime, paralelno sa razvojem kritičke analize diskursa (CDA) u Ujedinjenom Kraljevstvu, u njemačkoj lingvistici se krajem osamdesetih pojavljuje novi lingvistički pristup, koji nastoji objediniti Foucaulovu epistemologiju sa historijskom semantikom. Inicijalni impuls i teoretski fundament ovom pristupu dala je doktorska teza Dietricha Bussea *Historische Semantik* (1987) u kojoj Busse razvija teorijski okvir onoga što će kasnije postati lingvistička analiza diskursa. U svojoj tezi Busse postavlja ključno pitanje kojim se i današnja lingvistička analiza diskursa njemačke provenijencije vodi – kako historijski i kulturološki ukorijenjeno znanje (epistemi) može biti opisano lingvističkim sredstvima i kako to znanje oblikuje društvenu komunikaciju i značenje (usp. Busse 1987, str. 267). Ovaj teorijski okvir kasnije je nadopunjen metodološkim razmatranjima diskursnih lingvista rezultirajući već općeprihvaćenim metodološkim modelom naziva DIMEAN (u prijevodu: diskursnolingvistički model analize na više nivoa). Ovaj model ima dvostruki značaj – s jedne strane otkriva nam opsežnost diskursa kao objekta istraživanja, dok, s druge strane, nastoji obuhvatiti na jednom mjestu lingvističke metode koje nam omogućavaju da pristupimo različitim slojevima ovog složenog objekta istraživanja (usp. Spitzmüller i Warnke 2011). Konkretno istraživanje, na primjeru kojeg ćemo razmotriti neka teoretska i empirijska pitanja njemačke varijante analize diskursa, jeste analiza medijskog diskursa o aneksiji Bosne i Hercegovine od Austrougarske Monarhije. Na primjeru metode analize toposa iz spomenutog istraživanja pokazat ćemo kako se uz pomoć diskursnolingvističkog instrumentarija mogu obuhvatiti diskursni fenomeni koji na nadtekstnoj razini konstituiraju prikazivanje ovog historijskog događaja kao dio kolektivnog znanja, a time i načina percipiranja jednog dijela stvarnosti.

Ključne riječi: političko-medijski diskurs; historijski diskurs; DIMEAN; topos; epistemi.

DISCOURSE ANALYSIS OF THE ANNEXATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA – AN EPISTEMOLOGICAL APPROACH

Abstract: The aim of the paper is to present a variant of discourse analysis that has developed within German linguistics and to examine, using the example of empirical research on the discourse surrounding the annexation of Bosnia and Herzegovina, some questions related to theoretical foundations, corpus compilation, and method selection for this variant of discourse analysis. Specifically, parallel to the development of CDA in the UK, a new linguistic approach emerged in German linguistics in the late 1980s that seeks to integrate Foucault's epistemology with historical semantics. The foundation was laid by Dietrich Busse's doctoral thesis "Historische Semantik" (1987), in which Busse develops the theoretical framework for what would later become linguistic discourse analysis. In his work Busse poses the key question that guides contemporary linguistic discourse analysis of German provenance – how can historically and culturally rooted knowledge (episteme) be described using linguistic means, and how does this knowledge shape social communication and meaning (cf. Busse 1987, p. 267)? This theoretical framework was later supplemented by methodological considerations from discourse linguists, resulting in a widely accepted methodological model called DIMEAN (translated as the discourse-linguistic model of multi-level analysis). This model has a dual significance: on one hand, it reveals the extent of discourse as an object of research, while on the other hand, it aims to encompass in one place the linguistic methods that allow us to access different layers of this complex object of study (cf. Spitzmüller and Warnke 2011). The specific research, through which we will examine some theoretical and empirical questions of the German variant of discourse analysis, is an analysis of media discourse regarding the annexation of Bosnia and Herzegovina by the Austro-Hungarian monarchy. Using the method of analyzing topoi from this research, we will demonstrate how discourse-linguistic tools can encompass discursive phenomena that constitute the representation of this historical event at a supertextual level as part of collective knowledge and thus influence perceptions of a segment of reality.

Key words: political-media discourse; historical discourse; DIMEAN; topoi; episteme.

Literatura:

Busse, D. (1987) *Historische Semantik*. Stuttgart: Klett-Cotta.

Böke, K., M. Jung i M. Wengeler (2000) 'Vergleichende Diskurslinguistik. Überlegungen zur Analyse national heterogener Textkorpora.' U: Niehr, T. i K. Böke (ur.) *Einwanderungs-*

- diskurse. Vergleichende diskurslinguistische Studien.* Wiesbaden: Springer Fachmedien, str. 11–36.
- Eggler, M. (2006) *Argumentationsanalyse textlinguistisch. Argumentative Figuren für und wider den Golfkrieg von 1991.* Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Gardt, A. (2007) 'Diskursanalyse – Aktueller theoretischer Ort und methodische Möglichkeiten' U: Warnke, I. (ur.) *Diskurslinguistik nach Foucault. Theorie und Gegenstände.* Berlin: Walter de Gruyter.
- Niehr, T. (2013) 'Politolinguistik – Diskurslinguistik: Gemeinsame Perpektiven und Anwendungsbezüge' U: Roth, K. S. i C. Spiegel (ur.) *Angewandte Diskurslinguistik. Felder, Probleme, Perspektiven.* Berlin: Akademie Verlag GmbH, str. 73–88.
- Spitzmüller, J., i H. I. Warnke (2011) 'Discourse as a 'linguistic object': methodical and methodological delimitations', *Critical discourse studies*, 8 (2), str. 75–94.
- Warnke, I. (2008) 'Text und Diskurslinguistik' U: *Textlinguistik.* Janich, N. (ur.) Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Warnke, I. (2007) 'Diskurslinguistik nach Foucault – Dimensionen einer Sprachwissenschaft jenseits textueller Grenzen' U: Warnke, I. (ur.) *Diskurslinguistik nach Foucault. Theorie und Gegenstände.* Berlin: Walter de Gruyter, str. 3–24.
- Wengeler, M. (2008) 'Ausländer dürfen nicht Sündenböcke sein – Diskurslinguistische Methodik, präsentiert am Beispiel zweier Zeitungstexte' U: Warnke, I. i J. Spitzmüller (ur.) *Methoden der Diskurslinguistik. Sprachwissenschaftliche Zugänge zur transtextuellen Ebene.* Berlin: Walter de Gruyter, str. 207–236.
- Wengeler, M. (2007) 'Topos und Diskurs – Möglichkeiten und Grenzen der topologischen Analysegesellschaftlicher Debatten' U: Warnke, I. (ur.) *Diskurslinguistik nach Foucault. Theorie und Gegenstände.* Berlin: Walter de Gruyter, str. 165–186.

Minka Džanko
Univerzitet u Sarajevu

KOMPARATIVNA ANALIZA RAZGOVORA U INSTITUCIONALNOJ INTERAKCIJI

Sažetak: Analiza razgovora (CA) je kvalitativni metodološki pristup u lingvističkoj analizi, fokusiran na strukturu i organizaciju autentičnog razgovornog jezika, koji je ostvario značajan utjecaj na različita etablirana područja primijenjene lingvistike. Značajan dio dosadašnjih istraživanja usmjeren je na institucionalnu interakciju, koju Drew and Heritage (1992, str. 3) definiraju kao glavno sredstvo kojim laici ostvaruju različite praktične ciljeve i središnji medij putem kojeg se odvijaju svakodnevne radne aktivnosti mnogih profesionalaca. Posebna pažnja posvećena je medicinskom, terapijskom, sudskom, medijskom te kontekstu učionice. Ovaj rad predstavlja ključne aspekte analize razgovora (Sacks, Schegloff i Jefferson 1974) i njenog pandana u germanističkoj lingvistici (Deppermann 2000) te se fokusira na komparativnu primjenu ove metode u autentičnim razgovorima između njemačkih ljekara i pacijenata, instruktora vožnje i polaznika te profesora i studenata tokom usmenih ispita. Na temelju 34 snimljena autentična razgovora u ovim trima naizgled različitim institucionalnim okruženjima, cilj je pokazati da ljekari, instruktori vožnje i profesori ostvaruju slične komunikacijske zadatke kao što su: započinjanje razgovora, omogućavanje progresivnosti razgovora kroz prijenos znanja te završavanje razgovora. Rezultati pokazuju da ista leksička sredstva, poput nominalnog oslovljavanja, mogu imati različite upotrebe i pragmatičke funkcije u različitim institucionalnim okruženjima. Ovaj rad predstavlja doprinos komparativnoj analizi razgovora koja se bavi sličnostima i razlikama u strukturi, organizaciji i funkciji razgovora u različitim kontekstima.

Ključne riječi: analiza konverzacije; institucionalna interakcija; prijenos znanja, oslovljavanje; pragmatičke funkcije.

COMPARATIVE CONVERSATION ANALYSIS IN INSTITUTIONAL INTERACTION

Abstract: Conversation Analysis (CA) is a qualitative methodological approach in linguistic analysis, focused on the structure and organization of authentic conversational interaction, which has made a significant impact on various established fields of applied linguistics. A significant portion of previous research has been directed towards institutional interaction, which Drew and Heritage (1992, 3) define as the primary means by which laypersons achieve various practical goals and the central medium through which the daily working activities of many professionals are conducted. Special attention has been given to medical, therapeutic, judicial, media, and classroom contexts. This paper presents key aspects of Conversation Analysis (Sacks, Schegloff & Jefferson 1974) and its counterpart in German linguistics (Deppermann 2000). It focuses on the comparative use of this method in authentic conversations between German doctors and patients, driving instructors and trainees, and professors and students during oral examinations. Based on 34 recorded authentic conversations in these three seemingly different institutional settings, the aim is to demonstrate that doctors, driving instructors, and professors perform similar communicative tasks such as initiating conversations, facilitating progress through the transfer of knowledge, and closing conversations. The results show that the same lexical tools, such as nominal address terms, can have different uses and pragmatic functions in different contexts. This paper contributes to comparative conversation analysis by addressing the similarities and differences in the structure, organization, and function of conversations across various contexts.

Key words: conversation analysis; institutional interaction; knowledge transfer, address terms; pragmatic functions

Literatura:

- Deppermann, A. (2000) Ethnographische Gesprächsanalyse: Zu Nutzen und Notwendigkeit von Ethnographie für die Konversationsanalyse [Ethnographic discourse analysis: On the use and necessity of ethnography for conversation analysis]. *Gesprächsforschung-Online Zeitschrift zur verbalen Interaktion*, 1. str. 96–124.
- Deppermann, A. (2018a) 'Changes in turn-design over interactional histories – the case of instructions in driving school lessons'. U: Deppermann, A. i J. Streeck (ur.) *Time in Embodied Interaction: Synchronicity and Sequentiality of Multimodal Resources*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, str. 293–324.

- Deppermann, A. (2018b) 'Instruction practices in German driving lessons: Differential uses of declaratives and imperatives.' *International Journal of Applied Linguistics*, 28 (2), str. 265–282.
- de Stefani, E. i A. D. Gazin (2014) 'Instructional sequences in driving lessons: Mobile participants and the temporal and sequential organization of actions.' *Journal of Pragmatics*, 65, str. 63–79.
- de Stefani, E. i A. D. Gazin (2019) 'Learning to communicate: Managing multiple strands of participation in driving lessons.' *Language & Communication*, 65, str. 41–57.
- Drew, P. i J. Heritage (1992) 'Analyzing Talk at Work: An introduction.' U: Drew, P. i J. Heritage (ur.) *Talk at Work: Interaction in Institutional Settings*. Cambridge: Cambridge University Press, str. 3–65.
- Džanko, M. (2023) 'Don't moan, it won't make you feel better, granny! – Addressing older patients. A comparative study of German and Bosnian.' U: Baumgarten, N. i R. Vismans, (ur.) *It's Different with You: Contrastive Perspectives on Address Research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, str. 171–196.
- Gardner, R. (2019) 'Classroom Interaction Research: The State of Art.' *Research on Language and Social Interaction*, 52 (3), str. 212–226.
- Holly, W. (2001) 'Beziehungsmanagement und Imagearbeit.' U: Brinker, K. et al. (ur.) *Text- und Gesprächslinguistik: Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft*. Berlin, New York: de Gruyter Mouton, str. 1382–1393.
- Meer, D. (2019) 'Der Prüfer ist immer noch nicht der König' Nachdenken über mündliche Hochschulprüfungen der Gegenwart. U: Tyagunova, T. (ur.) *Studentische Praxis und Universitäre Interaktionskultur*. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, str. 173–199.
- Sacks, H., E. A. Schegloff i G. Jefferson (1974) 'A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation.' *Language*, 50 (4), str. 696–735.
- Spranz-Fogasy, T. (2005) 'Kommunikatives Handeln in ärztlichen Gesprächen.' U: Neises, M., S. Ditz i T. Spranz-Fogasy (ur.) *Psychosomatische Gesprächsführung in der Frauenheilkunde: Ein interdisziplinärer Ansatz zur verbalen Intervention*. Stuttgart: Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, str. 17–47.
- Schegloff, E. A. (2007) *Sequence Organization in Interaction: A Primer in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nenad Filipović
Univerzitet u Sarajevu

RAZVOD PISMOM U OSMANSKOJ BOSNI: LIST EMINE IZ HLIVNA (1832)

Sažetak: U ovom referatu analizirat će se jedno pismo iz 1832. kojim je izvjesna Emina, kćerka Mulla Ibrahima Počo-zade, stanovnica Hlivna u jugozapadnoj Bosni, nastojala da postigne sporazumni razvod (osm. *xul'*) od svoga oficijelnog muža Abdullaha Tabak-oglua, stanovnika Zenice. Eminu je još kao sasvim malu djevojčicu majka udala za svoga pastorka Abdullaha. Radilo se o dječijem, očito nekonzumiranom braku nastalom iz porodičnih interesa. U vrijeme nastanka pisma Emina je stupila u pravno punoljetstvo i pismom je zatražila jednu posebnu vrstu razvoda. Prema tom pravnom institutu žena je mogla vrlo lako i brzo postići razvod, a zauzvrat je odustajala od svojih imovinskih prava i prava na izdržavanje. Pismo je interesantan spomenik i za socijalnu historiju jezika, poimanu onako kako je formulira Peter Burke povlačeći razliku između te historiografske discipline te sociolingvistike na način kako drugu vidi Joshua Fishman, npr., i za filološku diskursnu analizu. Dokument je križanac između privatnog i zvaničnog sudskog pisma. Sadržaj dokumenta je u obliku privatnog pisma, no lista svjedoka koji notarizuju pismo pripada formularu zvaničnog sudskog pisma. Pored toga, u pismu se miješaju različiti nivoi diskursa i različiti funkcionalni stilovi. Veliki dio pisma je, zapravo, pisan u prvom licu jednine, kao diskurs žene koja traži razvod. U referatu će spomenik biti detaljno analiziran kombinacijom dvije metode: one iz socijalne historije jezika i one iz filološke mikroanalize pisanog spomenika. Time će biti dat doprinos i poznavanju društvenog i pravnog položaja djeteta i žene u osmanskoj Bosni, poznavanju pravne i poslovne pismenosti osmanske Bosne, historiji korespondencije, a burkeovska socijalna historija jezika uvodi se u bosansku literature, također.

Ključne riječi: razvod; pismo; Hlivno; osmanska Bosna; socijalna historija jezika; diskursna filološka analiza.

DIVORCE BY LETTER IN OTTOMAN BOSNIA: EMINA'S LETTER FROM HLIVNO (1832)

Abstract: In this paper, a letter from 1832 will be analyzed, in which a certain Emina, the daughter of Mulla Ibrahim Počo-zade and a resident of Hlivno in Southwestern Bosnia, sought to achieve an amicable divorce (osm. xul') from her official husband Abdullah Tabak-oglu, a resident of Zenica. Emina was married off by her mother to her stepbrother Abdullah when she was still a very young girl. This was a child marriage, clearly unconsummated, arising from family interests. At the time the letter was written, Emina had reached legal adulthood and requested a specific type of divorce via letter. According to this legal institution, a woman could easily and quickly obtain a divorce in exchange for renouncing her property rights and alimony rights. The letter is an interesting artifact for the study of social history of language, as conceptualized by Peter Burke, who draws a distinction between this historiographical discipline and sociolinguistics as seen by Joshua Fishman, for example, as well as for philological discourse analysis. The document is a hybrid between private and official court correspondence. The content of the document takes the form of a private letter; however, the list of witnesses who notarize the letter belongs to the formularies of official court documents. Furthermore, various levels of discourse and different functional styles are mixed within the letter. A large part of the letter is actually written in the first person singular, representing the discourse of a woman seeking a divorce. In this paper, the artifact will be analyzed in detail using a combination of two methods: one from social history of language and one from philological microanalysis of written artifacts. This will contribute to understanding the social and legal status of children and women in Ottoman Bosnia, knowledge of legal and business literacy in Ottoman Bosnia, and the history of correspondence; Burke's social history of language will also be introduced into Bosnian literature.

Key words: divorce; letter; Hlivno; Ottoman Bosnia; social history of language; discourse philological analysis.

Literatura:

- Adams, J. N. (2003) *Bilingualism and the Latin Language*. Cambridge, UK & New York: Cambridge University Press.
- Ambros, E. G. (2005) 'The 'Language of Flowers' and Ottoman Don Juans (*zenpāres*)'. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*. XCV. str. 19–43.

- Bonelli, L. (1901) 'Appunti Grammaticali e Lessicali di Turco Volgare'. *Actes du Douzième Congrès International des Orientalistes, Rome 1899*, 2, Florence: s. imp. str. 285–401.
- Bowersock, G. W. (2001) 'Sign Language. Review of A. de Jorio *Gesture in Naples and Gesture in Classical Antiquity*'. *The New Republic*, 9. i 26. IV. str. 57–61.
- Burke, P. (1993) *The Art of Conversation*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Burke, P. (1995) *Language, Self, and Society: a Social History of Language*. Cambridge, UK & Cambridge, Mass.: Polity Press.
- Burke, P. (2004) *Languages and Communities in Early Modern Europe*. Wiles Lectures. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Burke, P. i R. Porter (1987) *The Social History of Language*. (ur.) Burke, P. i R. Porter, Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Craig, G. A. (1991) *The Germans*, esp. ch. XIV 'The Awful German Language'. New York: Meridian
- Dakhlija, J. (2008) *Lingua Franca*, Arles: Actes Sud.
- del Jorio, A. (2000) *Gesture in Naples and Gesture in Classical Antiquity: a Translation of La Mimica degli Antichi Investigata nel Gestire Napoletano: Gestural Expressions of the Ancients in the Light of Neapolitan Gesturing*, intr. and notes Adam Kendon, (Bloomington, Ind.: Indiana University Press.
- Filipović, N. (2009) 'Lady Mary Wortley Montagu i Ahmed-beg od Kumodraža'. *POF*, XLIX, str. 147–202.
- Kahane, H., R. Kahane i A. Tietze (1958) *The Lingua Franca in the Levant. Turkish Nautical Terms of Italian and Greek Origin*. Urbana-Champagne: University of Illinois Press.
- Laut, J. P. (2002) 'Der rotköpfige Stationsvorsteher und das Haus der Scharia. Zum sexuellen Argot des Türkeitürkischen'. U: Brunner, R. et al. (ur.) *Islamstudien ohne Ende: Festschrift für Werner Ende zum 65. Geburtstag*, Würzburg: Egon-Verlag. str. 267–80.
- Idem (2005) 'Zur sexuellen Lexik des Türkeitürkischen'. *Scholia Etymologica Cracoviensia* X. str. 63–122.
- Petković, Ž. D. (1928) *Jezik naših šatrovaca*. Beograd: Štamparija Tucović.
- Sarajevo, OIS UNSA, Arhiv, *Acta Ottomanica*
- Spies, O. (1931) 'Zur Stambuler Geheim- und Berufssprache'. *Orientalische Literaturzeitung*, XXXIV/12, Dezember. coll. str. 1021–30.
- Steinherr, F. (1931–32) 'Zur Stambuler Volks- und Gaunersprache'. *Islamica*, V. str. 178–92.
- Trojanović, S. (1986) *Psihofizičko izražavanje srpskog naroda poglavito bez reči*. Beograd: Prosveta.
- Uhlik, R. (1954) 'Ciganizmi u šatrovačkom govoru i u sličnim govorima'. *GZM, Istorija i Etnografija*, n. s., IX. str. 5–31.
- Wagner, M. L. (1943) 'Der türkische Argot'. *Buletinul Institutului de Filologie Română "Alexandru Philippide"*, X. str. 1–33.

Dženana Hajdarpašić
Univerzitet u Sarajevu

PREDSTAVLJANJE PROCESA I PARTICIPANATA U RATNIM IZVJEŠTAVANJIMA U RUSKOM I UKRAJINSKOM MEDIJSKOM DISKURSU

Sažetak: U radu se istražuju procesi i participanti u ovim procesima u ruskom i ukrajinskom medijskom diskursu. Predmet rada su vijesti čija se tematika odnosi na ratna dešavanja u Ukrajini. Proces i participanti analiziraju se sa aspekta kritičke stilistike, subdiscipline kritičke analize diskursa (CDA). Primjenom dviju tekstualno-konceptualnih funkcija, koje izdvaja utemeljiteljica kritičke stilistike L. Jeffries (2014), predstavljanjem radnji, stanja i zbivanja i imenovanjem i opisom želi se pokazati na koji način se isti događaji prikazuju u ukrajinskim i ruskim vijestima. Interpretacija rezultata pokazuje da se reprezentacije ratnih dešavanja u ova dva diskursa umnogome razlikuju, a različite reprezentacije uslovljene su ideološkim koncepcijama koje su sastavni dio analiziranih diskursa.

Ključne riječi: kritička stilistika; ukrajinske vijesti; ruske vijesti; procesi; participanti; rat.

REPRESENTATION OF PROCESSES AND PARTICIPANTS IN WAR REPORTS IN RUSSIAN AND UKRAINIAN MEDIA DISCOURSES

Abstract: This paper examines the processes and their participants in Russian and Ukrainian media discourses. The research focuses on the news reports about the war in Ukraine. The processes and participants are analysed from the critical stylistics perspective. By applying two textual conceptual functions introduced by Jeffries (2014) – representation of actions, states and events, and naming and description of participants - this paper aims to show how the same actions, states and events are being presented in both Russian and Ukrainian news. The results interpretation indicates that the representation of the war events differs significantly in these two discourses due to the opposing ideological conceptions in Russian and Ukrainian media.

Key words: critical stylistics; Ukrainian news; Russian news; processes; participants; war.

Literatura:

- Fairclough, N. (1995) *Media Discourse*. London: Arnold, a member of the Hodder Hedline group.
- Fairclough, N. (1996) *Language and power*. New York: Longman Inc.
- Fowler, R. (1991) *Language in the News. Discourse and Ideology in the Press*. London, New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Halliday, M. A. K. (1985) *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K. i C. Matthiessen (2014) *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. London, New York: Routledge.
- Hart, C. (2014) *Discourse, Grammar and Ideology – Functional and Cognitive Perspectives*. London: Bloomsbury.
- Jeffries, L. (2010) *Critical Stylistics: the Power of English*. New York: PALGRAVE MACMILLAN.
- Jeffries, L. (2014) 'Critical Stylistics'. U: Burke, M. (ur.) *The Routledge Handbook of Stylistics*. London, New York: Routledge. Taylor and Francis Group, str. 408–420.
- Jeffries, L. i D. McIntyre (2010) *Stylistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Katnić-Bakaršić, M. (2012) *Između diskursa moći i moći diskursa*. Zagreb: Zoro.
- Katnić-Bakaršić, M. (2019) 'Uloga predstavljanja procesa u kritičkoj stilističkoj interpretaciji različitih tipova diskursa'. U: Halilović, S. (ur.) *Bosanskohercegovački slavistički kongres II: Zbornik radova (Knjiga I)*, str. 43–51.
- Richardson, J. E. (2007) *Analysing Newspapers. An Approach from Critical Discourse Analysis*. New York: PALGRAVE MACMILLAN.
- Simpson, P. (2004) *Stylistics. A resource book for students*. London, New York: Routledge. Taylor and Francis Group.
- Thompson, G. (2014) *Introducing Functional Grammar*. Treće izdanje. London, New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
- van Dijk, T. A. (1988) *News as Discourse*. New Jersey: Laurence Erlbaum Associates.
- van Dijk, T. A. (1995) 'The Mass Media Today: Discourse of domination or diversity?', *Journal of the European Institute for Communication and Culture*, 2 (2), str. 27–45.
- White, P. R. R. (2000) 'Media Objectivity and the Rhetoric of News Story Structure'. U: Ventola, E. (ur.) *Discourse and Community. Doing Functional Linguistics. Language in Performance 21*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, str. 379–397.

Azra Hodžić-Čavkić
Univerzitet u Sarajevu

DISKURSNI MARKERI U SARAJEVSKOM KORPUSU SMS PORUKA NA BOSANSKOM JEZIKU

Sažetak: Proučavanje jezika *Sarajevskog korpusa SMS poruka na bosanskom jeziku* još je jedan prozor u komunikaciju jezikom. Tek formiran, ovaj korpus moći će pokazati koje su navike govornika postojale u vezi s organizacijom poruke u kanalu koji je bio obilježen značajnim brojem ograničenja. Njegova ograničenja u strogom tehničkom smislu ipak treba razumjeti kao nekontekstualna ograničenja koja su mogla doprinijeti razvoju različitih strategija za njihova prevladavanja. Odluke *kako organizirati sadržaj poruke* pošiljaoci su donosili najprije u odnosu na to kome se kreira poruka i u odnosu na neposredni vremensko-prostorni kontekst, ali i na osnovu same teme poruke. Za organizaciju poruka pošiljaoci SMS-a u vezanim interakcijama koristili su se **diskursnim markerima** kako bi efektno mogli prenijeti poruku na nekoliko nivoa komunikacije. Budući da oni obilježavaju interakciju između ideja iznesenih u sadržaju poruke i samog autora poruke, diskursni markeri osiguravaju smjer u kojem bi primalac trebao (i morao) razumjeti poruku. Diskursni markeri u SMS porukama djeluju na više nivoa: interpersonalnom (izgladivanje odnosa između sagovornika), referencijalnom (organiziranje odnosa prema vanjezičkom svijetu kroz diskurs), strukturalnom (organiziranje diskursa) i kognitivnom (čini kognitivne procese eksplicitnim), a u strogom sintaksičkom smislu funkcioniraju kao elementi koji ne pripadaju rečenicama unutar čijih se sastava javljaju; oni pripadaju samom diskursu te je proučavanje diskursnih oznaka proučavanje samog kanala u okviru kojeg se realizira komunikacija. U ovom radu istražujemo prisustvo diskursnih oznaka i njihovu upotrebu u SMS porukama na bosanskom jeziku. Prije svega, posebnu pažnju obratit ćemo na prisustvo pojedine klase riječi (kao, naprimjer, glagola *vidiš* i *znaš* (i njima odgovarajućih inačica *vidis/vidish* i *znas/znash*), čestica *evo* i *eno*; uzvika *oh* i *hm* (u različitim realizacijama) itd.) te pojasniti motivaciju za njihovo prisustvo konceptualnim mehanizmima metafore i metonimije.

Ključne riječi: diskursni markeri; SMS poruke; korpusna lingvistika; konceptualna metafora; konceptualna metonimija.

DISCOURSE MARKERS IN THE SARAJEVO CORPUS OF SMS MESSAGES IN THE BOSNIAN LANGUAGE

Abstract: Studying the language of the *Sarajevo corpus of SMS messages in the Bosnian language* is another window into communication. Newly formed, this corpus will be able to show what kind of habits speakers created regarding the organization of the message in a channel that was marked by a significant number of constraints. Its limitations in a strict technical sense should nevertheless be understood as non-contextual limitations that could have developed different strategies to overcome them. Decisions on how to organize the content of the message were made by the senders firstly in relation to whom the message is being created and in relation to the time-space context, but also based on the subject of the message itself. To organize messages, SMS senders used discourse markers in order to effectively convey the message on several levels of communication. Because they mark the interaction between the ideas expressed in the content of the message and the author of the message himself, discourse markers ensure the direction in which the recipient should (and must) understand the message. Discourse markers in SMS messages operate on several levels: interpersonal (smoothing the relationship between the interlocutors), referential (organizing the relationship to the non-linguistic world through discourse), structural (organizing the discourse) and cognitive (making cognitive processes explicit), and in a strict syntactic sense they function as elements which do not belong to the sentences within which they occur; they belong to the discourse itself, and the study of discourse markers is the study of the very channel within which communication is realized. In this paper, we investigate the presence of discourse markers and their use in SMS messages in the Bosnian language. First of all, we will pay special attention to the presence of a certain class of words (such as, for example, the verbs *vidiš* and *znaš* (and their corresponding variants *vidis/vidish* and *znas/znash*), particles *evo* and *eno*; exclamations *oh* and *hm* (in different realizations), etc.) and explain the motivation for their presence with the conceptual mechanisms of metaphor and metonymy.

Key words: discourse markers; SMS messages; corpus linguistics; conceptual metaphor; conceptual metonymy.

Literatura:

Bhatia, A. (2013) Critical Discourse Analysis: History and New Developments. *The Encyclopedia of Applied Linguistics*, Oxford: Blackwell Publishing.

- Bulić, H. (2024) 'Pragmatičke vrijednosti ponavljanja frazema u SMS porukama na bosanskom jeziku.' *Zbornik u znak sjećanja na kolegicu Almu Granov*, str. 73–94.
- Fairclough, N. (1992) *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (1995) *Critical discourse analysis*. London: Longman.
- Hodžić-Čavkić, A. (2024) 'Utjecaj ograničenja SMS poruka na pojavu i sastav idiomskih skupina.' *Zbornik u znak sjećanja na kolegicu Almu Granov*, str. 41–72.
- Ilić (Mandić), M. (2014) *Discourse and Ethnic Identity: The Case of the Serbs from Hungary*, Frankfurt: Peter Lang.
- Klimentić, E. (2016) 'Skraćenice u tekstualnim porukama.' *Lingvazin IV–I*, str. 14–15.
- Lakoff, G. i M. Johnson (1980) *Metaphors We Live By*, Chicago: University of Chicago Press.
- Mulović, A. (2022) *Diskursna analiza govora predsjednika svrgnutih tokom Arapskog proljeća*. Sarajevo: CNS.
- Reisigl, M. (2013) 'Critical Discourse Analysis.' U: R. Bayley, R. Cameron i C. Lucas (ur.) *The Oxford Handbook of Sociolinguistics*, Oxford Handbooks.
- Šarić, Lj. i M. Stanojević (ur.) (2019) *Metaphor, Nation and Discourse*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins.
- Šehović, A. (2012) 'Skraćivanje riječi u kratkim tekstualnim porukama (SMS-ovima) na bosanskom jeziku.' *Gradovrh 9/2012*, str. 103–113.
- Turanović, M. (2020) 'Teorijska ishodišta i postavke kritičke analize diskursa.' *Pismo*, XVIII, str. 9–22.
- van Dijk, T. (1993) 'Principles in Critical Discourse Analysis.' *Discourse and Society* 4 (2), str. 249–283.
- van Dijk, T. (1997) 'Discourse as Interaction in Society.' U: T. van Dijk (ur.) *Discourse as Social Interaction*, Thousand Oaks: Sage, str. 1–37.
- van Dijk, T. (2003) *Ideología y discurso*, Barcelona: Ariel.
- van Dijk, T. (2009) 'Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach.' U: R. Wodak i M. Meyer (ur.) *Methods for Critical Discourse Analysis*, Thousand Oaks: Sage, str. 62–86.

Ljerka Jeftić

Univerzitet u Istočnom Sarajevu

KRITIČKO-ANALITIČKI PRISTUP DISKURSU PROŠIRENJA EVROPSKE UNIJE

Sažetak: Interdisciplinarnost kritičke analize diskursa, kao teorijsko-analitičkog okvira za istraživanje odnosa jezika i društva, obezbjeđuje naučnu utemeljenost pristupa politici proširenja Evropske unije (EU) kao diskursnoj strukturi koja je ujedno i kognitivni entitet i praksa u okviru koje se artikulišu, uspostavljaju i organizuju društveni odnosi. Podsticaj za istraživanje jezičkih aspekata politike proširenja EU dolazi iz odnosa nejednakosti koji se jezički konstruiše između EU i država obuhvaćenih politikom proširenja, naročito nakon usvajanja Kopenhaških kriterijuma, 1993. godine, koji su u temelju politike uslovljavanja koju EU implementira i tokom procesa proširenja na zemlje Zapadnog Balkana. U istraživanju koje ovdje predstavljamo postulira se da je proširenje EU diskurs moći zasnovan na nametanju normi kroz implementaciju politike uslovljavanja u okviru koje se Kopenhaškim kriterijumima implicitno pripisuje moralni autoritet u interakciji EU sa zemljama kandidatima za članstvo. Analiza korpusa je urađena unutar šireg okvira kritičkog pristupa u analizi političkog diskursa i kognitivne lingvistike i obuhvata identifikovanje tipova strategije legitimizacije politike uslovljavanja, načine konceptualizacije te politike kroz konceptualizaciju Kopenhaških kriterijuma i njihovu percepciju, te načine na koje EU konceptualizuje svoje iskustvo modalnosti, tj. "bivanja u svijetu" u okviru implementacije politike proširenja. Rezultati analize ukazuju na mitopoetiku, racionalizaciju i moralizaciju, kao strategije legitimizacije u jezičkom konstruisanju organizovanja EU u mjeri da se Kopenhaškim kriterijumima pripisuje uloga vrhovnog i neupitnog autoriteta. Ovaj nalaz podržavaju konceptualizacije Kopenhaških kriterijuma u okviru pojmovnih metafora BITI MORALAN JE ISPUNJAVATI KOPENHAŠKE KRITERIJUME, odnosno, ČLANSTVO U EU JE PUTOVANJE STAZAMA DEFINISANIM KOPENHAŠKIM KRITERIJUMIMA. Rezultati analize modalnosti u interakciji EU sa zemljama kandidatima potvrđuju u literaturi ustanovljenu nedovršenost procesa evropske integracije koji počiva na ideji zajednice koja ima smisla samo ukoliko se referiše na budućnost, kao i status EU kao normativne sile koji se iščitava iz tipova modalnosti u izražavanju obaveza zemalja Zapadnog Balkana.

Ključne riječi: proširenje Evropske unije; Kopenhaški kriterijumi; uslovljavanje; legitimizacija; pojmovna metafora; moralnost.

CRITICAL-ANALYTICAL APPROACH TO THE EUROPEAN UNION ENLARGEMENT DISCOURSE

Abstract: As an interdisciplinary research, critical discourse analysis provides a scientifically grounded approach to the enlargement policy of the European Union (EU) as a discourse structure which is both a cognitive entity and a social practice within which social relations are articulated and organized. The research presented herewith postulates that the EU enlargement policy is a discourse of power enabled by imposition of norms through the conditionality policy the EU has implemented, in particular since the adoption of the Copenhagen criteria (1993), in its interaction with candidate countries whereby the Copenhagen criteria are attributed with moral authority. Set within the broader framework of critical approach to political discourse and cognitive linguistics, the corpus analysis focuses on the types of strategy deployed to legitimize the conditionality policy, on the conceptualization of the Copenhagen criteria and their perception, and on the ways the EU conceptualizes its experience of modality, i.e. its “being in the world” within the process of implementation of the enlargement policy. The results point to the presence of mythopoesis, rationalization and moralization, as the types of legitimization strategy deployed in linguistic construction of the EU enlargement policy to the extent that the Copenhagen criteria are attributed with the undoubted moral authority. This finding is corroborated by the conceptualization of the Copenhagen criteria within the conceptual metaphors: BEING MORAL IS FULFILLING THE COPENHAGEN CRITERIA, that is, THE EU MEMBERSHIP IS JOURNEYING ALONG THE PATHS DEFINED BY THE COPENHAGEN CRITERIA. The results of modality analysis in the interaction between the EU and the candidate countries corroborate the findings of the consulted literature sources that point to the infiniteness of the European integration process, which makes sense only if it refers to the future, as well as to the EU normative power status reflected in the explication of the obligations imposed on the Western Balkans countries.

Key words: EU enlargement; the Copenhagen criteria; conditionality; legitimization; conceptual metaphor; morality.

Literatura:

- Chilton, P. (2004) *Analyzing political discourse: Theory and practice*. London: Routledge.
Johnson, M. (1987) *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago/London: Chicago University Press.

- Lakoff, G. i M. Johnson (1980) *Metaphors we live by*. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. i M. Johnson (1999) *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to the western thought*. New York: Basic Books.
- Manners, I. (2008) 'The normative ethics of the European Union' *International Affairs*, 84 (1), str. 45–60.
- van Dijk, T. A. (1997) 'What is political discourse analysis?' *Political Linguistics*, str. 11–52.
- van Leeuwen, T. (2008) *Discourse and practice: New tools for critical discourse analysis*. Oxford: Oxford University Press.

Dijana Jurčić

Sveučilište u Mostaru

RODNI DISKURS U AMERIČKIM TRAP STIHOVIMA

Sažetak: Glazba je još od drevnih vremena dio svakodnevnog života i različitih životnih prigoda. Budući da je gotovo sveprisutna, često se uzima zdravo za gotovo, bez pridavanja prevelike pozornosti njenom utjecaju na društvo. Osim što utječe na društvo, glazba je i svojevrsno ogledalo u kojemu se mogu vidjeti različite norme, običaji, vrijednosti, kretanja u društvu, društvene promjene, kao i prisutnost različitih ideologija. Glazba nam, osim svega prethodno navedenoga, pruža i uvid u rodne uloge te poželjno i očekivano ponašanje muškaraca i žena. Američka trap glazba nastaje početkom 2000-ih, a desetak godina kasnije postaje dio mainstream glazbe te se razvija u više različitih pravaca u kombinaciji s drugim glazbenim žanrovima. Stihovi opisuju život na ulici, nasilje, proizvodnju, prodaju i upotrebu narkotika i razne kriminalne aktivnosti koje protagoniste nerijetko dovode do bogatstva i luksuznog životnog stila. Popularnost ove vrste glazbe vidljiva je kroz višemilijunske preglede pjesama na YouTube-u kao i kroz popularnost izvođača na društvenim mrežama. Cilj ovog rada je analizirati rodni diskurs u američkim trap pjesmama, s posebnim fokusom na rodne stereotipe, konstruiranje rodnog identiteta, vokabular submisije i dominacije i patrijarhalnu ideologiju. Kritička analiza diskursa koristit će se i prilikom analize stihova te teorija rodnog identiteta kao teorijska podloga. Svrha rada je ukazati na promjene u društvu koje utječu na mlade ljude te se odražavaju u spomenutim stihovima i pjesmama.

Ključne riječi: američki trap; trap; kritička analiza diskursa; rodni diskurs; stihovi.

GENDER DISCOURSE IN AMERICAN TRAP LYRICS

Abstract: Music has been a part of daily life and various life occasions from ancient times. As it is omnipresent, it is very often taken for granted, and the average listener pays little attention to its influence on society. However, not only does it influence society, but music is also a kind of mirror in which different norms, customs, values, changes in society as well as various ideologies are reflected. Music also provides in-

sight into gender roles and the acceptable and desirable behavior of men and women. American trap music emerged at the beginning of the 2000s and became a part of mainstream music tenyears later, developing in various directions in combination with other musical genres. The lyrics describe street life, violence, producing, selling and using drugs, and various criminal activities which help the protagonists acquire wealth and live a luxurious lifestyle. The popularity of this type of music is visible from the multimillion views trap songs receive on YouTube and the popularity trap singers enjoy on social networks. The aim of this paper is to analyze gender discourse in American trap lyrics with a special focus on gender stereotypes, doing gender and constructing gender identity, the vocabulary of submission and dominance, and patriarchal ideology. The analysis will use Critical Discourse Analysis and the theoretical background of gender studies. The purpose is to draw attention to the changes in society that influence the younger generations and are reflected in the songs and lyrics.

Key words: American trap; trap; Critical Discourse Analysis; gender discourse; lyrics.

Literatura:

- Besora, M. (2020) *Extremely short history of trap music*, CCCB LAB. Dostupno na: <https://lab.cccb.org/en/extremely-short-history-of-trap-music/> (21. 8. 2024).
- Fairclough, N. (1996) *Language and power*. New York: Longman Inc.
- Pointer, A. (2024) *Trap Music: Where it came from and where it's going*, *Berklee Online Take Note*. Dostupno na: <https://online.berklee.edu/takenote/trap-music-where-it-came-from-and-where-its-going/> (21. 8. 2024).
- Sunderland, J. (2004) *Gendered discourses*. New York: Palgrave Macmillan.

Adriana Katavić

Univerzitet u Sarajevu

PRENOŠENJE KULTURE I IDEOLOGIJE U PRIJEVODIMA ROMANA O SHERLOCKU HOLMESU

Sažetak: Ovaj rad bavi se analiziranjem različitih strategija prevođenja dva romana autora Arthura Conana Doylea kroz kontrastivnu analizu prijevoda s engleskog na bosanski, hrvatski i srpski jezik. U radu se ističu izazovi u prenošenju pojedinih kulturno specifičnih elemenata uslijed kulturnih i prostorno-vremenskih razlika u jezicima. Posebno se osvrćemo na problematiku ideologije, ponajprije kolonijalnog diskursa, njegovog prepoznavanja, kritičkog analiziranja te naposljetku i prenošenja u ciljni tekst, a potom i na ideologiju ciljne kulture, tj. oblike cenzure koji zrcale društveno-političke prilike u kojima se prijevod radi. S jedne strane, u viktorijanskoj eri postojao je konstantan strah od nižih klasa, socijalizma, anarhije i radikalizma. Kolonizirani narodi predstavljeni su iz jedne ideološke perspektive uz evidentno popularan diskurs “mi i oni” (tj. “drugi”, kako to definira Edward Said). Kroz ovakvu ideologiju razvija se orijentalizam koji prodire i u sam diskurs romana. S druge strane, čitateljima je gotovo nemoguće primijetiti cenzuru kad su u pitanju prevođena djela, budući da pred sobom nemaju izvornik i budući da je za takvo što neophodna pažljiva kontrastivna analiza. Prijevodi rađeni u vremenu bivše Jugoslavije razlikuju se ideološki od suvremenih prijevoda. Izostavljanjem pojedinih politički nepodobnih izraza gubi se i od društveno-političkog konteksta izvornika. Značaj ovakve prevodilačke analize leži upravo u skretanju pažnje na oblike cenzure koji su mogući u prijevodu što opet dovodi do gubitka vrijednosti izvorne kulture, a to konsekventno dovodi i do umanjenja kulturnog kapitala ciljne publike. Rad pokazuje da je za prevođenje Arthura Conana Doylea potrebno imati ne samo dobro znanje o značenju pojedinih izraza nego i znati kritički analizirati diskurs, ali isto tako i imati jasnu teorijsku podlogu o ideologiji i kulturi prostorno-vremenskog okvira u kojem je Arthur Conan Doyle pisao.

Ključne riječi: ideologija kolonijalnog diskursa; ideologija ciljne kulture; kulturno specifični elementi; Arthur Conan Doyle; Sherlock Holmes.

TRANSFERRING CULTURE AND IDEOLOGY IN TRANSLATIONS OF SHERLOCK HOLMES NOVELS

Abstract: This paper examines the translation strategies employed in translating two novels by Sir Arthur Conan Doyle through a contrastive analysis of translations from English into Bosnian, Croatian, and Serbian. The paper highlights the challenges associated with transferring culture-specific items due to cultural and temporal-spatial differences between languages. Particular attention is given to the issues of ideology, primarily colonial discourse, including its recognition, critical analysis, and eventual incorporation into the target text, as well as the ideology of the target culture, including forms of censorship that reflect the socio-political context in which the translation is produced. On the one hand, during the Victorian era, there was a pervasive fear of lower classes, socialism, anarchy, and radicalism. Colonized peoples were represented from an ideological perspective characterized by a popular “we and they” discourse (i.e., “the other,” as defined by Edward Said). This ideology fosters Orientalism, which permeates the discourse of the novels themselves. On the other hand, it is almost impossible for readers to detect censorship in translated works, as they do not have access to the original texts, and careful contrastive analysis is necessary for such detection. Translations produced during the former Yugoslavia exhibit ideological differences from contemporary translations. The omission of politically undesirable terms results in a loss of the socio-political context of the original. The significance of this translation analysis lies in drawing attention to possible forms of censorship in translation, which leads to the loss of the original cultural value and consequently diminishes the cultural capital of the target audience. The paper demonstrates that translating Arthur Conan Doyle’s works requires not only a thorough understanding of the meaning of specific terms but also the ability to critically analyze discourse. Additionally, it necessitates a clear theoretical foundation regarding the ideology and cultural context in which Arthur Conan Doyle wrote.

Key words: colonial discourse ideology; target culture ideology; culture-specific items; Arthur Conan Doyle; Sherlock Holmes.

Literatura:

- Brantlinger, P. i W. B. Thesing (2005) *A Companion to the Victorian Novel*. Oxford: Blackwell.
Bujas, Ž. (1999) *Veliki englesko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
Cambridge University Press. (2021) *Cambridge Dictionary*. <Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus> (12. 2. 2021)

- Day, G. (2001) *Class*. London: Routledge.
- de Saussure, F. (2010) *Course in General Linguistics*, The Norton Anthology of Theory and Criticism. 2. izd. Norton.
- Dearinger, L. (2014) 'Mormonism in 'A Study in Scarlet': Colonization on the Frontiers (of Sherlockian Logic).' *CEA Critic*, 76 (1), str. 52–71. [Online] Dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/44378710> (21. 1. 2021).
- Dojl, A. K. (2016) *Šerlok Holms, Crvena nit*. Beograd: Liber Novus.
- Doyle, A. C. (1978) *Avanture Sherlocka Holmesa, Znak četvorice*. Zagreb: Alfa.
- Doyle, A. C. (1987) *Sherlock Holmes, The complete Illustrated Novels*. London: Chancellor Press.
- Doyle, A. C. (2013) *Grimizna nit*. Labin: Mathias Flacius, u prijevodu Domagoja Orlića.
- Eschner, K. (2017) 'The Creator of Sherlock Holmes Was, Like Many Victorians, Fascinated by Mormons', *Smithsonian Magazine*. Dostupno na: <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/why-was-arthur-conan-doyle-fascinated-mormons-180965353/> (5. 1. 2021).
- Fauconnier, G. i M. Turner (2002) *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. Basic Books.
- Fillingham, L. A. (1989) 'The Colorless Skein of Life: Threats to the Private Sphere in Conan Doyle's A Study in Scarlet'. *ELH*, 56 (3), str. 667–688.
- Hafen, T. K. (1997) 'City of Saints, City of Sinners: The Development of Salt Lake City as a Tourist Attraction, 1869–1900', *The Western Historical Quarterly*, 28 (3), str. 342–377.
- Hart, C. (2018) 'Riots Engulfed the City': An Experimental Study Investigating the Legitimizing Effects of Fire Metaphors in Discourses of Disorder. *Discourse & Society*, 29 (3), str. 279–298.
- Keating, H. R. F. (1979) *Sherlock Holmes, the man and his world*. London: Thames.
- Kocijančić Pokorn, N. (2012) *Post-Socialist Translation Practices: Ideological Struggle in Children's Literature*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Lakoff, G. i M. Johnson (1980) *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Leeds Mercury (1887) *Review of Socialism*.
- Merriam-Webster (n. d.) 'street arab'. Merriam-Webster Dictionary. Dostupno na: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/street%20arab> (17. 2. 2021).
- Pollock, D. K. i J. L. Lellenberg (ur.). (1987) "A Study in Scarlet: The Early Critics." Baker Street Miscellanea, 52, str. 1–5.
- Ponciano, R. M. (2015) *Sherlock Holmes as a barometer of Late Victorian England*. Završni diplomski rad. Faculdade de Filofoxia da Universidade de Santiago de Compostel.
- Ravlić, S. (2020) Četveropreg | Hrvatska Enciklopedija. [online] Enciklopedija.hr. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=13346> (5. 1. 2021)
- Raynor, J. (1969) *The Middle Class*. London: Longmans.
- Rosen, D. (2008) The Case Of The "Growler" And The Handsome Hansom. [online] Vic-hist.blogspot.com. Dostupno na: <http://vichist.blogspot.com/2008/06/case-of-growler-and-handsome-hansom.html> (5. 1. 2021)
- Said, E. W. (1978) *Orientalism*. New York: Pantheon Books.

- Savez književnih prevodilaca Jugoslavije (1970) *Savremeni književni prevodioci Jugoslavije*. Uredio Slobodan A. Jovanović. Savez književnih prevodilaca Jugoslavije.
- Taylor-Ide, J. O. (2005) 'Ritual and the Liminality of Sherlock Holmes in *The Sign of Four* and *The Hound of the Baskervilles*.' *English Literature in Transition 1880-1920*, 48 (2), str. 55–57.
- Thomas, N. (1994) *Colonialism's Culture: Anthropology, Travel and Government*. Princeton: Princeton University Press.
- Toury, G. (1978) "The Nature and Role of Norms in Translation". U: L. Venuti (ur.) *The Translation Studies Reader*. London. New York: Routledge.
- van Dijk, T. (1995) 'Discourse Semantics and Ideology', *Discourse & Society*, 6 (2), str. 243–289.

Amra Mulović
Univerzitet u Sarajevu

ANALIZA ARAPSKOG POLITIČKOG DISKURSA: PREDSJEDNIČKI GOVORI U VRIJEME KRIZE

Sažetak: Istraživanje se bavi analizom diskursa političkih govora Ben Alija, Mubara-ka i Gaddafija, održanih tokom Arapskog proljeća. Govori su održani u specifičnom kontekstu krize i prevrata u kojem su govornici izgubili moć i kontrolu i bili pod prijetnjom da izgube vlast. U ovim govorima iskorištene su različite jezičke strategije koje otkrivaju persuzivne i manipulativne namjere govornika u pokušaju da obli-kuju osjećanja, vjerovanja, mišljenja, političke i ideološke stavove recipijenata sa jed-nim komunikacijskim ciljem: suzbiti demonstracije. U istraživanju se koriste različiti modeli analize, od analize diskursa, preko analize političkog diskursa potpomognute kritičkom analizom diskursa. Istraživanje teče u dva smjera. Prvi predstavlja anali-zu dvaju specifičnih persuzivnih strategija upotrijebljenih u političkim govorima iz odabranog korpusa, personalne deikse na pragmatičkom i konceptualne metafore na retoričkom nivou analize. Drugi uključuje analizu strategije polarizacije, tj. negativ-nog predstavljanju drugog/njih i pozitivnog predstavljanja sebe/nas, kao specifične manipulativne makrostrategije koja je najbolja platforma za isticanje moći i name-tanja određenih ideologija. Potencijal ove manipulativne strategije govornici koriste za obmanjivanje recipijenata zamagljivanjem ili skrivanjem istine, uljepšavanjem ili iskrivljavanjem činjenica. Neki od problemskih zadataka jesu povezivanje jezičkih mehanizma i strategija iskorištenih u sadržaju i strukturi različitih govora sa kontek-stom, odnosno okolnostima i uvjetima u kojima su govori održani i ispitivanje načina na koji diskurs govora podliježe promjenama kao rezultat društvenih promjena, ali i kako i koliko uspješno se i sam koristi kao oruđe za pokretanje društvenih promjena. Analiza korpusa potvrđuje osnovnu hipotezu da uspjeh različitih jezičkih mehaniza-ma upotrijebljenih u persuzivne svrhe i manipulativnih strategija ovisi o igri moći u specifičnom političkom kontekstu.

Ključne riječi: politički govor; persuzacija; manipulacija; moć; ideologija.

ARABIC POLITICAL DISCOURSE ANALYSIS: PRESIDENTIAL SPEECHES IN TIMES OF CRISIS

Abstract: This research deals with the analysis of the discourse of the political speeches of Ben Ali, Mubarak and Gaddafi held during the Arab Spring revolution. The speeches were held in the specific context of a crisis and upheaval in which the speakers lost power and control and were threatened with losing authority. In these speeches, different language strategies reveal the persuasive and manipulative intentions of the speakers in an attempt to shape the emotions, beliefs, opinions, political and ideological attitudes of the recipients with same communication goal: suppress demonstrations. The study used different models of analysis, from discourse analysis, through political discourse analysis supported by critical discourse analysis. The research flows in two directions: the first is the analysis of personal deixis at the pragmatic and conceptual metaphor at the rhetorical level within the persuasive strategies used in political speeches from the selected corpus data, and the second is the analysis of manipulative strategy of polarization, that is negative other-presentation and positive self-presentation, which is the best platform for assertion of power and imposition of certain ideologies. The potential of this manipulative strategy is used by speakers to deceive recipients by obscuring or hiding the truth, embellishing the facts or distorting them. In addition to this fundamental tasks, the research aims to connect the language strategies used in the content of different speeches with the context and to discuss the way in which speech discourse is subjected to change as a result of societal shift and how successfully it is used as a tool to initiate social change. Analysis of corpus data confirms the basic hypothesis of the research that the success of different language strategies used for persuasive and manipulative purposes depends on the game of power in specific political context.

Key words: political speech; persuasion; manipulation; power; ideology.

Literatura:

- Charteris-Black, J. (2004) *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. New York: Palgrave Macmillan.
- Charteris-Black, J. (2005) *Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor*. New York: Palgrave Macmillan.
- Chilton, P. (2004) *Analysing Political Discourse. Theory and Practice*. London and New York: Routledge.

- Fairclough, I. i N. Fairclough (2012) *Political Discourse Analysis. A Method for Advanced Students*. London and New York: Routledge.
- Lakoff, G. i M. Johnson (2003) *Metaphors We Live By*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Maalej, Z. A. (2012) 'The 'Jasmine Revolt' has made the 'Arab Spring': A critical discourse analysis of the last three speeches of the ousted president of Tunisia'. *Discourse and Society*, 23 (6), str. 679–700.
- Maalej, Z. A. (2013) 'Framing and manipulation of person deixis in Hosni Mubarak's last three speeches: a cognitive-pragmatic approach', *Pragmatics*, 23 (4), str. 633–659.
- Mazraani, N. (1997) *Aspects of Language Variation in Arabic Political Speech-Making*. London and New York: Routledge.
- Musolff, A. (2004) *Metaphor and Political Discourse. Analogical Reasoning in Debates about Europe*. New York: Palgrave Macmillan.
- Musolff, A. (2012) 'Special Feature. The Study of metaphor as part of critical discourse analysis', *Critical Discourse Studies*, 9 (3), str. 301–310.
- Musolff, A. (2016) *Political Metaphor Analysis. Discourse and Scenarios*. London and New York: Bloomsbury Academic.
- Neagu, M. I. (2013) *Decoding Political Discourse. Conceptual Metaphors and Argumentation*. New York: Palgrave Macmillan.
- van Dijk, T. A. (1997) 'What is Political Discourse Analysis?', *Belgian journal of linguistics*, 11, str. 11–52.
- van Dijk, T. A. (1998) *Ideology. A Multidisciplinary Approach*. London, Thousand Oaks and New Delhi: SAGE Publications.
- van Dijk, T. A. (2006) 'Discourse and Manipulation', *Discourse and Society*, 17 (2), str. 359–383.
- van Dijk, T. A. (2008) *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.

Sanja Orlandić
Univerzitet u Sarajevu

DISKURSNO-HISTORIJSKI PRISTUP U ANALIZI IDEOLOŠKE REPREZENTACIJE DRUGOG NA PRIMJERU CRNOGORSKIH ŠTAMPANIH MEDIJA 1988–1992.

Sažetak: Cilj rada je da prikaže na koje je načine preko jezika izvršena ideološka smjena u političko-informativnoj štampi u Crnoj Gori u periodu 1988–1992. godine. Poseban fokus je na analizi kako je vršena reprezentacija ideološki Drugog, kako u vremenu SFRJ, tako i u novonastaloj SRJ, kako se gradio jezik mržnje u prijelomnim godinama, te kako je kroz jezik prikazana i opravdana nastupajuća agresija na susjedne države koja je rezultirala mobilizacijom stanovništva Crne Gore i učešćem dobrovoljaca u ratovima, što je dovelo do brojnih zločina. Ovaj period je posebno interesantan zbog velike ideološke smjene, prelaska s jednopartijskog sistema na višestranačje i sa socijalizma na liberalni kapitalizam, kao i zbog promjene državnog okvira nakon raspada SFRJ i početka agresije na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. S obzirom na to da je riječ o širem istraživanju, za učešće na skupu predstavila bih korištenu nominaciju i argumentaciju u odabranom korpusu. U diskursno-historijskom pristupu posebna pažnja posvećena je historijskom kontekstu, stoga je neophodno izvršiti i rekontekstualiziranje određenih iskaza koji u vremenu ostvarivanja mogu zvučati bezazleno, a, zapravo, referiraju na historijske događaje i gotovo nikad nisu ideološki neutralni. Analiza korpusa bi trebala da pokaže na koji način je uspostavljeni mentalni model stanovništva u Jugoslaviji iskorišten kao pokretač razaranja usmjeren prema Drugima, da li je on u potpunosti zamijenjen novim ili su njegovi dijelovi korišteni za maskiranje novouspostavljenih odnosa. Smatram da je izrazito važno razotkriti jezičke strategije koje su korištene da bi se u određenoj zajednici iskazala dominantnost jedne grupe koja sebi dodjeljuje više prava, čime ujedno ugrožava prava drugih. Također je bitno analizirati da li su i koji historijski narativi upotrijebljeni da bi dominantna grupa dokazala svoju zamišljenu superiornost.

Ključne riječi: ideološka smjena; reprezentacija Drugog; crnogorska štampa; kritička analiza diskursa; diskursno-historijski pristup; nominacija; argumentacija.

A DISCOURSE-HISTORICAL APPROACH TO ANALYZING THE IDEOLOGICAL REPRESENTATION OF THE OTHER IN MONTENEGRIN PRINT MEDIA (1988–1992)

Abstract: The aim of this paper is to examine the ways in which ideological shifts were enacted through language in the political and informational press in Montenegro during the period from 1988 to 1992. The focus is particularly on analyzing how the ideological “Other” was represented, both during the era of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY) and in the newly formed Federal Republic of Yugoslavia (FRY), how the language of hatred was constructed during these pivotal years, and how language was used to depict and justify the impending aggression against neighboring states, which resulted in the mobilization of the Montenegrin population and the participation of volunteers in the wars, leading to numerous atrocities. This period is particularly interesting due to the significant ideological shifts, the transition from a one-party system to multiparty democracy and from socialism to liberal capitalism, as well as the change in the state framework following the dissolution of the SFRY and the onset of aggression against Croatia and Bosnia and Herzegovina. Given that this is part of a broader research study, for the purpose of the conference, I would present the nomination and argumentation strategies used in the selected corpus. In the discourse-historical approach, special attention is paid to the historical context, making it necessary to recontextualize certain statements that may seem innocuous at the time of their utterance but in fact reference historical events and are almost never ideologically neutral. The corpus analysis should demonstrate how the established mental model of the population in Yugoslavia was used as a catalyst for destruction directed against the “Other,” whether it was completely replaced by a new model or whether parts of it were used to mask newly established relations. I believe it is crucial to uncover the linguistic strategies used to assert the dominance of one group within a community, a dominance that grants itself more rights while simultaneously infringing on the rights of others. It is also important to analyze whether and which historical narratives were employed to enable the dominant group to justify its imagined superiority.

Key words: ideological shift; representation of the Other; Montenegrin press; critical discourse analysis; discourse-historical approach; nomination; argumentation.

Literatura:

- Fairclough, N. (1989) *Language and Power*. Essex, England. Addison Wesley Longman Limited.
- Fairclough, N. (1995) *Media Discourse*. London: Arnold.
- Fairclough, N. (2010) *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. London, New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Fowler, R. (1991) *Language in the news: Discourse and ideology in the press*. London: Routledge.
- Katnić-Bakaršić, M. (2012) *Između diskursa moći i moći diskursa*. Zagreb: Naklada Zoro.
- van Dijk, T. A. (1988) *News as Discourse*. Hove and London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- van Dijk, T. A. (2006) *Ideologija. Multidisciplinarni pristup*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
- van Dijk, T. A. (2008) *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.
- Wodak, R. (2009/2011) *The discourse of politics in action: Politics as usual*. New York: Palgrave.
- Wodak, R. i M. Meyer (2001) *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications Ltd.
- Wodak, R. i M. Krzyżanowski (ur.) (2008) *Qualitative discourse analysis in the social sciences*. London: Palgrave.
- Wodak, R. i M. Rheindorf (2022) *Identity politics past and present: Political discourse from Post-war Austria to the Covid Crisis*. Exeter: University of Exeter press.

Merima Osmankadić
Univerzitet u Sarajevu

TEORIJA DISKURSNOG PROSTORA I TEORIJA PROKSIMIZACIJE U ANALIZI POLITIČKOG DISKURSA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak: U ovome radu porede se dvije teorije, teorija diskursnog prostora i teorija proksimizacije, u pokušaju da se primijene u domeni državnog političkog diskursa u Bosni i Hercegovini. Teoriju diskursnog prostora (DST) razvio je Paul Chilton (2004), koji tvrdi da prilikom procesiranja bilo kojeg diskursa ljudi pozicioniraju druge entitete u svoj "svijet", tako što te entitete postavljaju u poziciju u odnosu na sebe duž tri osi u tri dimenzije: "prostornoj", "temporalnoj" i "modalnoj". Teorija proksimizacije, koju je razvio Piotr Cap, proširuje DST na dva nivoa – kognitivno-pragmatičkom i leksičko-gramatičkom nivou, i to na način da pored koncepta deikse, koji je imanentan i DST-u, u analizu uključuje šire leksičko-gramatičke sintagme i diskursne izraze. Ove dvije teorije koriste se u kritičkim studijama diskursa u analizi ideološke konstrukcije domaće grupe (NAS) i antagonističke grupe (NJIH), a kako bi se DRUGI, odn. ONI predstavili kao glavna prijetnja domaćoj teritoriji i fizičkoj sigurnosti, a onda putem metaforičke ekstenzije, i NAŠIM temeljnim vrijednostima, vjerovanjima i ideologiji. Obje ove teorije su uspješno primijenjene u više kritičkih studija političkog diskursa, koji uključuje fenomene konstruiranja prijetnje i generiranja straha u svrhu legitimiziranja određenih političkih vojnih akcija, kao što su konstruiranje kriza, ratna retorika i antiimigracijski diskurs (Chilton 2004, Cap 2013, Cap 2017). Uzimajući kao referentni okvir današnju složenu društveno-političku situaciju u Bosni i Hercegovini s njenim trima etničkim grupama (tzv. "konstitutivnim narodima") i njihovim političkim predstavnicima, cilj ovoga rada jeste analiza diskursa glavnih političkih protagonista u BiH u smislu konstruiranja prijetnje i generiranja straha od DRUGOG uz primjenu gore navedenih teorija.

Ključne riječi: politički diskurs; teorija diskursnog prostora; proksimizacija; konstruiranje prijetnje; generiranje straha; legitimizacija.

DISCOURSE SPACE THEORY AND PROXIMIZATION THEORY IN THE ANALYSIS OF POLITICAL DISCOURSE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: The present paper contrasts Discourse Space Theory and Proximization Theory in an attempt to apply them in the domain of state political discourse in Bosnia and Herzegovina. Discourse/Deictic Space Theory (DST) has been developed by Paul Chilton. Chilton (2004) claims that in processing any discourse people ‘position’ other entities in their ‘world’ by ‘positioning’ these entities in relation to themselves along three axes in three dimensions, ‘spatial’, ‘temporal’, and ‘modal’. Proximization Theory (PT), proposed by Piotr Cap, extends DST at two levels – cognitive-pragmatic and lexico-grammatical, i.e. by expanding the concept of deixis, which is central to DST as well, to include bigger lexico-grammatical phrases and discourse expressions. The two theories are used in critical discourse studies to account for the ideological construal of the home group (US) and the antagonistic group (THEM) in order to present the OTHER, or THEM, as the major threat to the home territory and physical security, and by way of metaphorical extension, to OUR core values, beliefs and ideology. Both these theories have been successfully applied in a number of critical studies of political discourse involving issues of threat construction and fear generation for the purposes of legitimizing political and military courses of action, such as crisis construction, war rhetoric and anti-immigration discourse (cf. Chilton 2004, Cap 2013, Cap 2017). Taking today’s complex socio-political reality in Bosnia and Herzegovina with its three major ethnic groups (so called “constitutive peoples”) and their political representatives as the frame of reference, the present paper aims to analyze the discourse of the major political actors in that country in terms of construing threat and generating fear of the OTHER by applying the above-mentioned theories.

Key words: political discourse; discourse space theory; proximization; threat construal; fear generation; legitimization.

Literatura:

- Cap, P. (2013a) *Proximization: The pragmatics of symbolic distance crossing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Cap, P. (2013b) ‘Proximization theory and critical discourse studies: A promising connection?’, *International Review of Pragmatics* 5 (2), str. 293–317.

- Cap, P. (2014) 'Expanding CDS methodology by cognitive-pragmatic tools: Proximization theory and public space discourses'. U: Hart, C. i P. Cap (ur.) *Contemporary critical discourse studies*. London, New Delhi, New York, Sydney: Bloomsbury, str. 189–210.
- Cap, P. (2017a) 'From 'cultural unbelonging' to 'terrorist risk': communicating threat in the Polish anti-immigration discourse', *Critical Discourse Studies*, DOI: 10.1080/17405904.2017.1405050. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/17405904.2017.1405050> (21. 11. 2017)
- Cap, P. (2017b) *The language of fear: Communicating threat in public discourse*. London: Palgrave Macmillan.
- Cap, P. (2018) 'Spatial cognition'. U: Flowerdew, J. i J. E. Richardson (ur.) *The Routledge handbook of critical discourse studies*. Abingdon, New York: Routledge, str. 92–105.
- Chilton, P. (2004) *Analysing political discourse: Theory and practice*. London and New York: Routledge.
- Chilton, P. (2014) *Language, space and mind: The conceptual geometry of linguistic meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ulvija Tanović
Univerzitet u Sarajevu

SEMANTIČKE OPOZICIJE I SEMANTIČKE IZOTOPIJE U FORMIRANJU DISKURSA O “DOKUMENTU SAFER” ZA REFORMU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA U KANTONU SARAJEVO

Sažetak: Reforma obrazovanja kao društveno značajna tema često je u žiži interesovanja kako stručne tako i šire javnosti, a naročito kad se aktualizira usljed aktivnosti nadležnih tijela. U sklopu stručne javnosti profilirali su se mediji i autori koji redovno iznose svoje stavove o ovoj temi i na taj način doprinose formiranju javnog mnijenja od kojeg će dobrim dijelom zavisiti uspješnost same reforme. U ovom radu smo analizirali diskurs čije je formiranje ponukano objavom dokumenta SAFER, kao jednog od prijedloga za reformu osnovnog i srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevo. Kroz korpus tekstova u kojima autori i autorice izražavaju svoje stavove o dokumentu pratili smo semantičke opozicije uz pomoć kojih su konstruirani akteri ili strane u diskursu, a putem semantičkih izotopija tematski smo identifikovali glavne stavove koji se u diskursu zauzimaju u odnosu na sporni dokument. Uz pomoć DIMEAN metodologije za višeslojnu analizu diskursa pokazali smo kako se diskursno relevantni fenomeni protežu kroz tekstove u korpusu, a prema Wittgensteinovom konceptu porodičnih sličnosti kako se prepliću i time tvore mrežu diskursa na nadtekstualnom nivou.

Ključne riječi: semantičke opozicije; semantičke izotopije; DIMEAN višeslojna analiza diskursa.

SEMANTIC OPPOSITIONS AND SEMANTIC ISOTOPIES IN FORMING THE DISCOURSE ON THE “SAFER DOCUMENT” FOR PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION REFORM IN THE SARAJEVO CANTON

Abstract: As a socially relevant topic, education reform often garners the attention of experts and the general public, especially the actions of government bodies put it in the spotlight. There are several established media outlets and authors who regularly express their views on this topic, thus contributing to forming the public opinion that is of significant importance for the success of the reform process itself. This paper

analyses the discourse formed around the publication of a document titled SAFER dealing with the reform of primary and secondary education in the Sarajevo Canton. A corpus of opinion pieces about the document was analysed for semantic oppositions used to construct the stakeholders or sides in the discourse, while semantic isotopies were used to thematically identify the main views espoused regarding the document in question. The DIMEAN multilayered discourse analysis methodology was used to show how discourse relevant phenomena permeate the texts in the corpus and how in line with Wittgenstein's concept of family resemblances they intertwine to create the discourse at the supratextual level.

Key words: semantic opposition; semantic isotopy; DIMEAN multilayered discourse analysis.

Literatura:

- Busse, D. (1987) *Historische Semantik. Analyse eines Programms*. Sprache und Geschichte 13. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Busse, D. i W. Teubert (1994) 'Ist Diskurs ein sprachwissenschaftliches Objekt? Zur Methodenfrage der historischen Semantik'. U: Busse, D., W. Teubert i F. Hermanns (ur.) *Begriffsgeschichte und Diskursgeschichte. Methodenfragen und Forschungsergebnisse der historischen Semantik*. Opladen: Westdeutscher Verlag, str. 10–28.
- Davies, M. (2007) 'The attraction of opposites: The ideological function of conventional and created oppositions in the construction of in-groups and out-groups in news texts', *Stylistics and Social Cognition*, str. 71–100.
- Eco, U. (1980) 'Two problems in textual interpretation', *Poetics Today*, 2 (1a), str. 145.
- Fairclough, N. (1989) *Language and power*. New York: Longman.
- Foucault, M. (1969) *L'archéologie du savoir* (Bibliothèque des sciences humaines). Paris: Gallimard.
- Greimas, A. J. (1970) *Sign, language, culture*. The Hague: Mouton.
- Handford, M. i J. P. Gee (2023) *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Kress, G. (1989) *Linguistic processes in sociocultural practice*. Drugo izdanje. Oxford: Oxford University Press
- Spitzmüller, J. i I. H. Warnke (2011) 'Discourse as a "linguistic object": Methodical and methodological delimitations', *Critical Discourse Studies*, 8 (2), str. 75–94.
- van Dijk, T. A. (1985) *Handbook of Discourse Analysis*. London: Academic Press.
- Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical investigations* (prev. G. E. M. Anscombe). Oxford: Blackwell.
- Wittgenstein, L. (1980) *Filosofska istraživanja*. (prev. Ranko Bugarski). Beograd: Nolit.

Mirsad Turanović
Univerzitet u Sarajevu

ULOGA NOVINSKOG DISKURSA U LEGITIMIZIRANJU DISKRIMINACIJE POKRIVENIH STUDENTICA U TURSKOJ: MULTIMODALNA ANALIZA

Sažetak: Rad analizira kako su kemalističke dnevne novine predstavljale pokrivena studentice, koje su se organiziranjem protesta borile protiv diskriminacije kojoj su bile izložene zbog zabrane pokrivanja na univerzitetima u Turskoj. Iako je spomenuta diskriminacija u međuvremenu ukinuta, i dalje je živa ideologija koja je proizvela i legitimizirala tu diskriminaciju. Uloga medija, kao važnog sredstva reproduciranja kemalističke hegemonije, bila je da relativiziraju ili legitimiziraju diskriminaciju nad pokrivenim studenticama diskurzivno ih konstruirajući kao destruktivnu silu koja prijete sekularnom poretku. Taj diskurzivni konstrukt utemeljen je na kemalističkoj koncepciji modernizacije, izjednačene sa sekularizacijom, prema kojoj "granica ispoljavanja vjere u Turskoj jeste koža jednog građanina". Analizirani primjeri pokazuju da se spomenuti diskurzivni konstrukt u novinskom diskursu ostvaruje kroz integraciju multimodalnih elemenata, kao što su novinski tekst, tipografski elementi teksta, uređenje stranice, prateća slika ili karikatura. Rad potvrđuje važnost analize jezičkih i drugih semiotičkih elemenata diskursa u istraživanju složenih društvenih fenomena, kao što su ideologija, hegemonija, diskriminacija i sl.

Ključne riječi: kemalistički diskurs; hegemonija; pokrivanje; diskriminacija; multimodalnost.

THE ROLE OF NEWSPAPER DISCOURSE IN LEGITIMIZING DISCRIMINATION AGAINST VEILED FEMALE STUDENTS IN TURKEY: A MULTIMODAL ANALYSIS

Abstract: The paper analyzes how the Kemalist dailies presented veiled female students, who by organizing protests fought against the discrimination they were exposed to due to the ban on veiling at universities in Turkey. Although the mentioned discrimination has since been abolished, the ideology that produced and legitimized

this discrimination is still alive. The role of the media, as an important means of reproducing Kemalist hegemony, was to relativize or legitimize discrimination against covered female students by discursively constructing them as a destructive force that threatens the secular order. This discursive construct is based on the Kemalist conception of modernization, equated with secularization, according to which “the limit of the expression of religion in Turkey is the skin of one citizen”. The analyzed examples show that the mentioned discursive construct in newspaper discourse is realized through the integration of multimodal elements such as the text itself, typographical elements of the text, page layout, accompanying image or caricature. The work confirms the importance of analyzing linguistic and other semiotic elements of discourse in the research of complex social phenomena such as ideology, hegemony, discrimination, etc.

Key words: Kemalist discourse; hegemony; veiling; discrimination; multimodality.

Literatura:

- Ahmad, F. (1993) *The making of Modern Turkey*. London: Routledge.
- Aksoy, M. (2005) *Başörtüsü-Turban: Batılılaşma-Modernleşme, Laiklik ve Örtünme*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Atalay, O. (2018) *Türk'e Tapmak: Seküler Din ve İki Savaş Arası Kemalizm*. İstanbul: İletişim.
- Azak, U. (2010) *Islam and Secularism in Turkey*. London: I. B. Tauris.
- Berkes, N. (1964) *The Development of Secularism in Turkey*. London: Hurst&Company.
- Bloor, M. i T. Bloor (2007) *The Practice of Critical Discourse Analysis. An Introduction*. London: Hodder Arnold.
- Cronin, S. (2014) 'Introduction: Coercion or Empowerment? Anti-Veiling Campaigns: A Comparative Perspective'. U: Cronin, S. (ur.) *Anti-veiling campaigns in the Muslim world: gender, modernism and the politics of dress*. London: Routledge, str. 1–37.
- Fairclough, N. (1989) *Language and power*. London: Longman.
- Fairclough, N. (1995a) *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Fairclough, N. (1995b) *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.
- Fairclough, N. (2001) 'Critical discourse analysis as a method in social scientific research'. U: Wodak, R. i M. Meyer (ur.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage, str. 121–139.
- Fairclough, N. (2003) *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Fairclough, N. i R. Wodak (1997) 'Critical discourse analysis'. U: T. van Dijk (ur.) *Discourse as Social Interaction*. London: Sage, str. 258–285.
- Fowler, R. (1996) 'On critical linguistics'. U: Caldas-Coulthard, C. R. i M. Coulthard (ur.) *Texts and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis*. London: Routledge. str. 3–15.

- Fowler, R. et al. (1979) *Language and Control*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Fowler, R. i G. Kress (1979a) 'Rules and regulations'. U: Fowler, R. et al. (ur.) *Language and Control*. London: Routledge & Kegan Paul, str. 26–46.
- Fowler, R. i G. Kress (1979b) 'Critical linguistics'. U: Fowler, R. et al. (ur.) *Language and Control*. London: Routledge & Kegan Paul, str. 185–214.
- Göle, N. (1991) *Modern Mahrem*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Göle, N. (1996) *Forbidden Modern: Civilization and Veiling*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Hanioğlu, M. Ş. (2011) *Atatürk: An Intellectual Biography*. New Jersey: Princeton University Press.
- İnsel, A. (ur.) (2015) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Cilt 2: Kemalizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kinross, L. (2013) *Atatürk: Bir Millet'in Yeniden Doğuşu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kress, G. (2012) 'Multimodal discourse analysis', U: Gee, J., P. i M. Handford (ur.) *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. New York: Routledge, str. 35–51.
- Kress, G. i R. Hodge (1979) *Language as ideology*. London: Routledge & Kogan Paul.
- Machin, D. i A. Mayr (2012) *How to do critical discourse analysis: A multimodal introduction*. Los Angeles: SAGE.
- Mango, A. (2017) *Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Richardson, J. E. (2007) *Analysing Newspapers*. London: Routledge.
- Richardson, J. E. (2004) *(Mis)Representing Islam: The Racism and Rhetoric of British Broadsheet Newspapers*. Amsterdam: John Benjamins.
- Sayyid, B. S. (1997) *A Fundamental Fear: Eurocentrism and the Emergence of Islamism*. Zed Books Ltd., London and New York.
- Simpson, P. (1993) *Language, Ideology and Point of View*. London and New York: Routledge.
- Trew, T. (1979a) 'Theory and ideology at work' U: Fowler, R. et al. (ur.) *Language and control*. London: Routledge and Kegan Paul, str. 94–117.
- Trew, T. (1979b) 'What the papers say': linguistic variations and ideological difference' U: Fowler, R. et al. (ur.) *Language and Control*. London: Routledge and Kegan Paul, str. 117–157.
- Turan, Ö. (2015) 'Son Dönemde Kemalizme Demokratik Meşruiyet Arayışları' U: İnsel, A. (ur.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Cilt 2: Kemalizm*. İstanbul: İletişim Yayınları, str. 592–601.
- van Dijk, T. A. (1995) 'Discourse Semantics and Ideology'. *Discourse and Society*, 6 (2), str. 243–289.
- van Dijk, T. A. (1998) *News as Discourse*, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- van Dijk, T. A. (2001) 'Multidisciplinary CDA: A plea for diversity', U: Wodak, R. i M. Meyer (ur.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage, str. 95–120.
- van Dijk, T. (2006) 'Discourse and Manipulation', *Discourse and Society* 17 (2). London, Thousand Oaks, CA and New Delhi: SAGE Publications. str. 356–383.
- van Dijk, T. A. (2008) *Discourse and Power*. Basingstoke: Palgrave: Macmillan.

- van Dijk, T. A. (2015) 'Critical Discourse Analysis', U: *The Handbook of Discourse Analysis*. Drugo izdanje. Chichester: John Wiley and Sons, Inc., str. 466–485.
- van Leeuwen, T. (2005) *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge.
- van Leeuwen, T. (2008) *Discourse and Practise: New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York: Oxford University Press.
- Wodak, R. (2001) 'What CDA is about – A summary of its history, important concepts and its developments', U: Wodak, R. i M. Meyer (ur.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage, str. 1–14.
- Wodak, R. (2009) 'Critical discourse analysis: history, agenda, theory, and methodology'. U: Wodak, R. i M. Meyer (ur.) *Methods for Critical Discourse Analysis*. Drugo prerađeno izdanje. London: Sage, str. 1–33.
- Wodak, R. (ur.) (1989) *Language, Power and Ideology. Studies in Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins B. V.
- Zürcher, E. J. (2000) *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim.

Dajana Zečić
Univerzitet u Sarajevu

STRATIFICIRANJE ISTRAŽIVANJA I REZULTATA U CDA: METODE I VARIJABLE

Sažetak: Kritička analiza diskursa (CDA) je pristup studijama diskursa koji se vodi konceptom jezika kao centra svih društvenih događanja i vida društvene prakse (Van Dijk 1993). CDA istražuje složene društvene fenomene (ne nužno uvijek negativne ili posebno ozbiljne) što zahtijeva multidisciplinarni i multimetodološki pristup (Wodak i Meyer 2015). U ovom radu predstavljamo set metoda i varijabli u kritičkoj analizi medijskog diskursa koji se fokusira na predstavljanje jednog (određenog) društvenog aktera u tom diskursu. Govorit ćemo o trodimenzionalnom pristupu CDA koji je predložio Fairclough (1989), ali i predstaviti (dodatne) metodološke aparate koji se mogu iskoristiti za dobijanje rezultata unutar Faircloughove vizije. U tom smislu, bit će riječi o Hallidayevom (2014) sistemu tranzitivnosti, Van Leeuwenovoj reprezentaciji društvenih aktera (2008), doprinosima softvera za korpusnu analizu (Anthony 2022) te implikacijama sintaktičkog stratificiranja dobijenih rezultata, kao posebne varijable u kritičkoj analizi nekog diskursa. Cilj ovog rada je ponuditi konkretne metodološke korake za kritičku analizu diskursa koji kombiniraju poznate teorije i (kvantitativne i kvalitativne) metode, ali i otvoriti temu logističkih problema u analizi velikih korpusa. Ovaj rad dio je doktorske disertacije autorice, pa će stoga predstaviti i dio rezultata dokorskog istraživanja radi ilustracije svakog od metodoloških koraka o kojima će biti riječi.

Ključne riječi: CDA; društveni akteri; korpus; tranzitivnost; sintaksa.

RESEARCH AND RESULT STRATIFICATION IN CDA: METHODS AND VARIABLES

Abstract: Critical discourse analysis is an approach within discourse studies that views language as the centre of all social events and a type of social practice (van Dijk 1993). CDA explores complex social phenomena (not necessarily negative or serious), which calls for a multidisciplinary and multimethodological approach (Wodak

& Meyer 2015). This paper presents a set of methods and variables for a critical analysis of media discourse that focuses on social actor representation. We will talk about the three-dimensional model proposed by Fairclough (1989) and present (additional) methodological tools that can be utilised within Fairclough's vision. In that respect, we will tackle the transitivity system by Halliday (2014), van Leeuwen's theory of social actor representation (2008), contributions of software for corpus analysis (Anthony 2022), as well as the implications of the syntactic stratification of results as a special variable in CDA research. This paper aims to offer a set of concrete methodological steps that combine well-known (quantitative and qualitative) CDA methods and open the topic of logistical problems in large corpora analysis. This paper is part of the author's doctoral thesis and will present some of the doctoral research results to illustrate each of the suggested methodological steps.

Key words: CDA; social actors; corpus; transitivity; syntax.

Literatura:

- Anthony, L. (2022) *AntConc* (Version 4.1.4) [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University. Dostupno na: <https://www.laurenceanthony.net/software>
- Bloor, M. i T. Bloor (2018) 'Systemic Functional Linguistics.' U: Flowerdew, J. i J. E. Richardson (ur.) *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*. Oxon, New York: Routledge, str. 151–164.
- Egins, S. (2004) *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. New York: Continuum International Publishing Group.
- Fairclough, N. (1989) *Language and Power*. New York: Longman.
- Halliday, M. A. K. i C. M. I. M. Matthiessen (2014) *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- Hernandez, A. (2008) 'SFL and CDA: Contributions of the Analysis of the Transitivity System in the Study of the Discursive Construction of National Identity (Case study: Gibraltar)', *The Linguistics Journal*, 3 (3), str. 160–175.
- van Dijk, T. (1993) 'Principles of Critical Discourse Analysis', *Discourse&Society*, 4(2), str. 249–283.
- van Leeuwen, T. (2008) *Discourse and practice: New tools for critical discourse analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Wodak, R. i M. Meyer (ur.), (2015), *Methods for Critical Discourse Analysis*. London: SAGE.

Panel diskusija
Da li je analiza diskursa/kritička analiza diskursa
primijenjena lingvistika?

Panelistice

Prof. dr. Ljerka Jeftić (Univerzitet u Istočnom Sarajevu)

Prof. dr. Merima Osmankadić (Univerzitet u Sarajevu)

Moderatorica

Prof. dr. Alma Čović-Filipović (Univerzitet u Sarajevu)

PANEL DISKUSIJA

DA LI JE ANALIZA DISKURSA/KRITIČKA ANALIZA DISKURSA PRIMIJEJENA LINGVISTIKA?

Analiza diskursa i kritička analiza diskursa predstavljaju interdisciplinarne naučne oblasti u kojima se jezik proučava u društvenom, političkom, ekonomskom i kulturološkom kontekstu. Primijenjena lingvistika se, s druge strane, često u literaturi poistovjećivala isključivo s primjenom lingvističkih saznanja u nastavi stranih jezika. Međutim, *Međunarodno udruženje za primijenjenu lingvistiku* (AILA), osnovano 1954. godine, primijenjenu lingvistiku definiira kao interdisciplinarno i transdisciplinarno područje istraživanja koje se bavi praktičnim problemima jezika i komunikacije koji se mogu identificirati, analizirati i rješavati primjenom postojećih lingvističkih teorija i metoda ili razvijanjem novih teorijskih i metodoloških okvira u lingvistici.

Panel diskusija “Da li je analiza diskursa/kritička analiza diskursa primijenjena lingvistika?” ima cilj otvoriti pitanja vezana za one aspekte analize diskursa/kritičke analize diskursa koji imaju dodirnih tačaka s ostalim primijenjenim lingvističkim disciplinama i teorijama, ne zanemarujući pritom specifičnosti navedenih disciplina u njihovoj povezanosti s različitim društvenim teorijama i kognitivnim znanostima. Panel diskusija fokusirat će se na sljedeća konkretna pitanja:

1. Koji aspekti analize diskursa/kritičke analize diskursa imaju dodirnih tačaka s ostalim disciplinama koje nazivamo primijenjenom lingvistikom?
2. U kojim se segmentima društva može primijeniti analiza diskursa/kritička analiza diskursa?
3. Da li analiza diskursa/kritička analiza diskursa može/treba postati sastavni dio nastavnih planova i programa za maternji jezik u školama?
4. Da li kritička analiza diskursa može naći svoje mjesto u nastavi stranih jezika?
5. Da li kritička analiza diskursa treba postati sastavni dio podučavanja medijske pismenosti?
6. Kakav je uticaj kritičkih teorija modernog društva na nastanak kritičke analize diskursa?

O ovim pitanjima razgovarat će panelistice: prof. dr. Ljerka Jeftić s Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Fakultet za proizvodnju i menadžment, i prof. dr. Merima Osmankadić s Univerziteta u Sarajevu – Filozofskog fakulteta, Odsjek za anglistiku. Moderatorica panela je prof. dr. Alma Čović-Filipović s Univerziteta u Sarajevu – Filozofskog fakulteta, Odsjek za germanistiku.

Prof. dr. Strahinja Stepanov
Univerzitet u Novom Sadu

Recenzija Knjige sažetaka sa Naučnog skupa *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni Hercegovini*

Knjiga sažetaka sa Naučnog skupa *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni Hercegovini* predstavlja konciznu, kako i priliči znanstvenom žanru sažet(a)ka, jasnu te pouzdanu publikaciju koja zainteresovanu čitateljku ili čitaoca treba da obavesti o onome šta su na dvodnevnom naučnom skupu (27. i 28. sept. 2024) u Sarajevu izlagači obrađivali u svojim referatima.

Iz naziva konferencije jasno je koja je disciplina ili pristup proučavanju jezika u upotrebi bio predmetom interesovanja istraživača. Šta konkretnije to znači, odnosno koja su pitanja i nedoumice tražili svoje odgovore i razrešenja na skupu u uvodnom tekstu je nedvosmisleno istaknuto: “Naučni skup *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini* ima cilj, prije svega, okupiti sve lingvistice i lingviste koje/koji se bave ovom oblašću, kako bismo zajedno odgovorili na sljedeća pitanja: Šta se podrazumijeva pod analizom diskursa i kritičkom analizom diskursa u pojedinačnim filologijama?; Koje su sličnosti i razlike u polazištima i pristupima analize diskursa i kritičke analize diskursa u različitim filologijama (osnovni postulati, razgraničenja od susjednih grana lingvistike, pitanje kritičnosti vs. deskriptivnosti, razvojni put u procesu etabliranja u različitim filologijama)?; Koji su ključni teorijski koncepti i kakav je odnos prema interdisciplinarnosti?; Koje su nove perspektive u analizi diskursa i kritičkoj analizi diskursa?” Upravo svemu pomenutome – lingvistice i lingvisti su posvetili svoje zanimljive referate. Tako Snežana Bilbija (koja je, uz Marinu Katnić-Bakaršić, jedna od dve plenarne izlagačice) usmerava svoju pozornost ka počecima kritičke analize diskursa (KAD), zapravo kako je ona sama otkrila kritičku analizu diskursa – zahvaljujući jednom paternalističkom bilbordu koji je postavio Ured Visokog predstavnika pred izbore 2003. godine – i kako su kritičkodiskursne metode oblikovale njena potonja istraživanja i razmišljanja. Marina Katnić-Bakaršić u svom radu pak nudi detaljan i precizan pregled ključnih postulata kritičke diskursne analize i različitih pristupa unutar ove (inter)discipline (posebno akcentujući sociokulturni, sociokognitivni i istorijski prosede u istraživanjima KAD) u delima njenih najznačajnijih predstavnika, ukazujući na međusobne veze odnosa moći, manipulacije, ideologije i diskursa (što je okosnica u kritičkodiskursnim istraživanjima). Od ovakvog načelnijeg, obuhvatnijeg pregleda na jednu (složenu) disciplinu – kakav

je s pravom rezervisan za plenarne govornike – prelazi se na konkretnije, ciljane kritičkodiskursne analize pojedinih fenomena. Tako Željka Babić primenjuje multimodalnu analizu diskursa potpomognutu korpusom (CAMDA), kako bi se stekao uvid i u tekst vesti i u fotografije vesti. Sabina Bakšić u svom referatu kroz pragmatički pristup osvetljava neke pojave diskursa moći kao i manipulacije jezikom (težište je na neublažavanju tzv. činova koji prete obrazu/licu sagovornika). Seada Brkan na temelju dela *Rimska istorija* Veleja Paterkula analizira efekte diskurzivnih strategija intenzifikacije i mitigacije na čitaočevu percepciju rimske osvajačke politike. Alma Čović-Filipović nas upoznaje s “nemačkom varijantom” kritičkodiskursnih istraživanja – opšteprihvaćenim metodološkim prosedeom DIMEAN (= višeslojni diskursnolingvistički model analize), koji ima dvostruki značaj: s jedne strane, otkriva opsežnost diskursa kao objekta istraživanja, dok, s druge strane, nastoji obuhvatiti na jednom mestu lingvističke metode koje omogućavaju da pristupimo različitim slojevima ovog složenog objekta istraživanja. Ovaj će diskursnoanalitički model primeniti i Ulvija Tanović u svom referatu o diskursu koji je kreiran nakon objave dokumenta SAFER, kao jednog od predloga za reformu osnovnog i srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevo: kroz korpus tekstova u kojima autori izražavaju svoje stavove o dokumentu ona prati semantičke opozicije uz pomoć kojih su konstruisani akteri ili strane u diskursu, dok putem semantičkih izotopija tematski identifikuje glavne stavove koji se u diskursu zauzimaju u odnosu na sporni dokument. Minka Džanko – na osnovama konverzacione analize (KA), koju su osmislili Sacks, Schegloff i Jeffersonova 70-ih godina XX stoleća – primenjuje ovu metodu, sada komparativno orijentisanu, u autentičnim razgovorima između nemačkih lekara i pacijenata, instruktora vožnje i polaznika te profesora i studenata tokom usmenih ispita. Nenad Filipović u svom radu analizira jedno pismo iz 1832. godine kombinacijom dveju metoda: sociolingvističke/socioistorijske i filološke. Dženana Hajdarpašić u svom referatu analizira procese i participante u izveštavanju iz rusko-ukrajinskog rata sa aspekta kritičke stilistike primenom dve tekstualno-konceptualne funkcije, dok Azra Hodžić-Čavkić ispituje diskursne oznake i njihovu upotrebu u SMS porukama na bosanskom jeziku, obraćajući posebnu pažnju na prisustvo pojedinih klase reči (npr. glagola *vidiš* i *znaš*, partikula *evo* i *eno*; uzvika *oh* i *hm* itd.). Ljerka Jeftić se bavi, unutar šireg okvira kritičkog pristupa, političkim diskursom utvrđujući tipove strategija legitimizacije politike uslovljavanja, načine konceptualizacije te politike kroz konceptualizaciju Koppenhaških kriterijuma i njihovu percepciju. Na izrazitije literar(izova)nom predlošku Dijana Jurčić koristi kritičku analizu diskursa i teoriju rodnog identiteta pri analizi američke trap muzike, a Adriana Katavić propituje različite strategije prevođenja dvaju romana autora Arthura Conana Doylea kroz kontrastivnu analizu prevoda s engleskog na bosanski, hrvatski i srpski jezik. Amra Mulović identifikuje različite jezičke strategije koje otkrivaju persuzivne i manipulativne namere govornika u

obraćanjima Ben Alija, Mubaraka i Gaddafija, održanih tokom Arapskog proleća. Sanja Orlandić u svom istraživanju ide za tim da pronikne kako je preko jezika izvršena ideološka promena u informativno-političkoj štampi u Crnoj Gori u periodu od 1988. do 1992. godine koristeći se diskursno-istorijskim pristupom Ruth Wodak i njenih saradnika. Merima Osmankadić u svom radu komparira dve teorije – teoriju diskursnog prostora Paula Chiltona i teoriju proksimizacije Piotra Capa – u pokušaju da ih primeni na politički diskurs u okviru današnje složene društveno-političke situacije u BiH. Mirsad Turanović aplicira multimodalnu analizu na članke iz kema-lističkih dnevnih novina u kojima su predstavljane pokrivene studentkinje koje su se organizovanjem protesta borile protiv diskriminacije kojoj su bile izložene zbog zabrane pokrivanja na univerzitetima u Turskoj. Dajana Zečić svoj prilog – proistekao iz rada na doktorskoj disertaciji – koncipira tako što nudi konkretne metodološke korake za kritičku analizu diskursa koji kombinuju poznate teorije i (kvantitativne i kvalitativne) metode, uz otvaranje teme logističkih problema u analizi velikih korpusa. Knjiga sažetaka se okončava pregledom pitanja vezanih za međusobni odnos (kritičke) analize diskursa i primenjene lingvistike, koja su bila razmatrana u panel diskusiji na naučnom skupu.

Iz svega prethodno napisanog očito je zbog čega ovu *Knjigu sažetaka* smatram prvim naučnim “tizerom”, i to za skupove posvećene analizi diskursa i kritičkoj analizi diskursa što ih organizatorke planiraju u budućnosti, i to sa istraživačima izvan Bosne i Hercegovine. Uz to, s ovom *Knjigom sažetaka* počinje se formirati registar radova iz ove oblasti, preko potreban jednoj modernoj lingvističkoj (inter)disciplini kakva nesumnjivo jeste kritička analiza diskursa, koji će obezbediti da se trasira eksplicitan, definisan, tačno naznačen put, na kojem će – na radost budućih istraživača (i nauke) – biti još puno toga da se otkrije, opiše, klasifikuje, rastumači, objasni...

Da zaključim, zahvaljujući ovom naučnom skupu – *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni Hercegovini*, koji su revnosno organizovale doc. dr Elma Durmišević, prof. dr Merima Osmankadić i prof. dr Amra Mulović, predvođene prof. dr Almom Čović-Filipović – ukratko i jezgrovito predstavljenom u *Knjizi sažetaka* biće, sasvim sigurno, postavljen čvrst temelj bosanskohercegovačke analize diskursa i kritičke analize diskursa, kao i omogućeno jasnije i naučno utemeljenije i rigoroznije sagledavanje pominjanih lingvističkih disciplina (analize diskursa i kritičke analize diskursa) i kompleksnog odnosa između njih i drugih srodnih disciplina (pragmatike, lingvistike teksta, stilistike i kritičke stilistike i dr.). Na kraju, nesumnjivo je da su upravo ovakvi skupovi i istraživanja od izuzetnog značaja za razvoj naše jezičke nauke, budući da su ove discipline veoma razvijene u svetu, a da na ovaj način one postaju sve relevantnije i kod nas.

U Novom Sadu, 8. oktobra 2024.

Prof. dr. Vojko Gorjanc
Univerzitet u Ljubljani

Recenzija Knjige sažetaka Naučnog skupa *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo, 27. i 28. 9. 2024)

Knjiga sažetaka Naučnog skupa *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini* donosi uvid u referate koji iz perspektive analize diskursa i kritičke analize diskursa donose rezultate proučavanja jezika u društvenom kontekstu. Skup je imao za cilj okupiti lingviste koji se bave ovom oblašću, predstaviti različite uvide u analizu diskursa i kritičku analizu diskursa koji postoje unutar zajednice, razmijeniti znanja te promovirati interdisciplinarna istraživanja, kao i podržati ideju uključivanja nastavnih sadržaja iz tih oblasti u programe na univerzitetima u Bosni i Hercegovini.

Knjiga sažetaka sadrži mnoštvo zanimljivih tema koje su obrađene na naučnom skupu i započinje s dva plenarna izlaganja, nakon kojih slijede sažeci 17 referata. Prvo plenarno izlaganje Snežane Bilbije predstavlja njezino osobno iskustvo u otkrivanju kritičke analize diskursa (CDA) i ujedno je uvod u metode CDA u kontekstu analize političkih poruka. Drugo plenarno izlaganje, ono Marine Katnić-Bakaršić, predstavlja ključne postulate i pristupe CDA (sociokulturni, sociokognitivni, diskursno-historijski), te analizira moć, manipulaciju i ideologiju kroz diskurs. Posebno se osvrće na ograničenja CDA i moguće redefiniranje njenih ciljeva. Sažeci izlagača i izlagačica donose dragocjene uvide iz različitih aspekata analize, od multimodalne do pragmatične, te s aspekta različitih diskurzivnih strategija. Također, prilozi donose vrlo različite tipove diskursa, kako suvremenih tako i povijesnih, diskursa na jezicima Bosne i Hercegovine, kao i na stranim jezicima, također u komparativnoj perspektivi. Posebno dragocjeno je povezivanje CDA s rodnom lingvistikom, korpusnom lingvistikom, povijesnim narativom itd., što ukazuje na izrazito interdisciplinarnu pristupe, čime se prilozi ističu kao posebno važan znanstveni doprinos u suvremenim poststrukturalnim (kritičkim) lingvističkim istraživanjima. *Knjigu sažetaka* zaključuje panelna diskusija “Da li je analiza diskursa/kritička analiza diskursa primijenjena lingvistika?”, koja donosi raspravu o tome kako analiza diskursa, uključujući kritičku analizu diskursa, može biti povezana s drugim disciplinama primijenjene lingvistike i koje su njene praktične primjene u društvu. Postavljaju se pitanja o tome kako bi analiza diskursa mogla biti uključena u nastavni plan za maternji jezik, strane jezike, kao i u medijsku pismenost. Također, panel se bavi utjecajem kritičkih teorija modernog društva na razvoj kritičke analize diskursa. Knjiga sažetaka predstavlja izuzetno vri-

jedan naučni doprinos raspravama na polju analize diskursa i kritičke analize diskursa u Bosni i Hercegovini. Izuzetno je važan i aspekt naučnog skupa koji ima za cilj stvaranje naučne zajednice, povezivanjem istraživačica i istraživača s različitih sveučilišta u Bosni i Hercegovini, iz oba njena entiteta. Naime, upravo je izgradnja naučne zajednice iznimno važna u svim sredinama za razvoj područja i njegovu promociju u široj zajednici.

Ljubljana, 23. 10. 2024.

